

STATENS ARKIVER

DANSK DATA ARKIV

DDA Nyt
nr. 84 2001: 1

METODE & DATA

Indhold i dette nummer:

- ◆ Folketællingen 1801 på cd-rom
- ◆ Folketællingen 1801 og andre folketællinger
- ◆ Folketællingen 1801, nye muligheder
- ◆ Kildeindtastningsprojektet
- ◆ Folketællingen 1801 – på vej mod en forskningsressource
- ◆ English Summary

Indhold

Redaktionelt	2
Folketællingen 1801 og andre folketællinger	3
Folketællingen 1801, nye muligheder	12
Kildeindtastningsprojektet	22
Folketællingen 1801 – på vej mod en forskningsressource	30
English Summary	37

Redaktionelt

Af HANS JØRGEN MARKER, DDA

Dansk Data Arkiv har gennem en årrække deltaget i Kildeindtastningsprojektet, som er et samarbejde mellem arkivet og et stort antal frivillige indtastere. Projektets formål er at skabe maskinlæsbare udgaver af danske administrative kilder med individoplysninger. En vigtig forudsætning for, at projektet har kunnet lade sig gøre, er, at disse kilder har en stor folkelig interesse, fordi de er af afgørende betydning i genealogi. Imidlertid er de samme kilder også et centralt råmateriale for den historiske demografi, som siden DDA's start har bidraget til arkivets samlinger.

På grund af Kildeindtastningsprojektets natur er der en betydelig spredning af indsatsen på forskellige kilder. Der er indtastet dele af alle danske folketællinger indtil 1916 og kirkebøger og andre kilder. For alle brugere, såvel genealoger som demografer, har der dog været et stærkt ønske om at have hele færdigindtastede kilder.

Et sådant delmål er nu nået med Folketællingen 1801, som foreligger maskinlæsbar for hele landet. Når interessen har samlet sig om at gøre netop denne folketælling færdig først, har det naturligvis flere årsager. 200-året for tællingens gennemførelse spiller en rolle, men nok så meget er folketællingen 1801 interessant ved at være den eneste, der har efterladt sig navnelister fra hele dobbeltmonarkiet Danmark-Norge. Den norske del af 1801-folketællingen har foreligget maskinlæsbar i årtier. Den slesvig-holstenske del (som blev foretaget i 1803) er under indtastning i Kildeindtastnings-

projektet og kan forventes færdig til sin 200 års fødselsdag.

Dette særnummer af Metode & Data er koncentreret om det vigtige resultat, som er opnået med færdiggørelsen af den maskinlæsbare kildeudgave af folketællingen 1801. Nummeret indeholder fire artikler.

Ole Degn fortæller om baggrunden for og gennemførelsen af folketællingen 1801 historisk set. Hans Chr. Johansen fortæller om de forskningsmæssige muligheder, som folketællingen rummer. Dels om, hvad der kunne laves på grundlag af det oprindeligt publicerede materiale, og dels om, hvilke forventninger man kan have til den samlede maskinlæsable udgave. Nanna Floor Clausen fortæller om Kildeindtastningsprojektet, som har frembragt kildeudgaven, og endelig fortæller jeg selv om processen med at få lavet en færdig, rensset udgave af de indtastede data.

Folketællingen 1801 i maskinlæsbar udgave er et vigtigt resultat for os alle. Der er grund til at takke de mange, som har bidraget til arbejdets gennemførelse. Jeg nævner i min artikel et tal på 320 direkte involverede indtastere og korrekturlæsere. Hertil kommer et stort antal frivillige og professionelle bidragsydere til projektet omkring folketællingen 1801 og til Kildeindtastningsprojektet generelt. Man kan uden overdivelse sige, at der her er tale om en indsats af folket for folket.

Vi håber så, at det danske folk på alle niveauer vil få glæde af det frembragte resultat, som præsenteres her.

Folketællingen 1801 og andre folketællinger

Af OLE DEGN, LANDSARKIVET FOR NØRREJYLLAND

1801-folketællingens forgængere

Folketællingen søndag den 1. februar 1801 var den tredje i rækken af landsdækkende folketællinger i kongeriget. Den første folketælling var blevet gennemført i april 1769, men forud havde man haft to regionale folketællinger, idet en stiftamtmand havde gennemført først en tælling i købstæderne i Ribe stift i 1748, derefter en tælling i købstæderne i Sjællands stift i 1753. Disse tællinger blev organiseret i en meget enkel form, idet husstandsoverhovederne blot på små sedler anførte sig selv med kone, børn og tjenestefolk, med navn og alder, hvorefter sedlernes navne siden blev indskrevet i tabelhæfter og fremsendt til stiftamtmanden.

Folketællingen i 1769 var ikke nået videre. Det har været troet, at de originale tællingslister var gået tabt, men sådanne lister har aldrig eksisteret. Magistraterne eller byfogederne og præsterne har blot optalt deres bysbørn og sognebørn og indført tallene i de tilsendte trykte optællings-skemaer, fordelt på køn, aldersgrupper og en række erhvervs-/socialgrupper. Enkelte steder har dog de ansvarlige følt, at denne metode måtte være noget usikker, og de har da udarbejdet folketællingslister. Derfor har vi folketællinger fra 1769 fra Helsingør, Odense, Horsens og Vejle og fra slesvigske byer og sogne.

Organiseringen af folketællingen

Allerede den næste folketælling, foretaget i februar 1787, var i administrativ henseende nået et stort skridt videre, idet der nu til sognepræsterne blev fremsendt trykte folketællingslister eller mandtalslister, hvor alle indbyggere skulle indføres med navn og en række data. Tællingslisterne var udformet i to udgaver, en for købstæderne og en for landdistrikterne, idet de administrative forhold var forskellige.

Den følgende tælling, vores 1801-folke-

tælling, blev organiseret på ganske samme måde. De nærmere bestemmelser blev udstedt ved cirkulære eller reskript af 28. november 1800 til stiftamtmandene vedrørende købstæderne og til biskopperne vedrørende landdistrikterne.

Det overordnede ansvar for folketællingernes gennemførelse havde indtil 1797 ligget hos regeringens finansielle institution, Rentekammeret, men var da blevet overført til den statistiske institution Dansk-norske Tabelkontor, det senere Statistisk Bureau og Statistisk Departement, nu Danmarks Statistik. Som mellemmand fungerede i 1801 i kongeriget biskopperne, og den praktiske gennemførelse af tællingen var i byerne pålagt magistraterne, der skulle gennemføre den ved rodemestrene, i landdistrikterne sognepræsterne, der skulle have hjælp af degnene og skoleholderne.

Tællingen foregik i købstæderne ved, at rodemestrene gik fra hus til hus og optegnede de enkelte beboere efter husstandsoverhovedernes anvisning. På landet indkaldte sognepræsterne fra prædikestolene husstandsoverhovederne fra gårde og huse, så de kunne angive de personer, som opholdt sig dér, og de ønskede oplysninger blive noteret. I sogne med hovedgårde opfordredes ejerne til selv eller ved en fuldmægtig at møde og medbringe udførlig skriftlig underretning om alle dem, som opholdt sig på hovedgårdene.

I de købstæder, hvor man hin februar-søndag ikke nåede til ende med arbejdet, måtte man fortsætte de følgende søgnedage, mens man på landet fortsatte de følgende søndage, indtil alle var blevet noteret og talt. Det blev udtrykkelig indskærpet, at forholdene skulle angives, som de var på tællingsdagen, uden hensyn til senere indtrådte forandringer, men hvor tællingen kom til at trække i langdrag, kan det let have medført unøjagtigheder.

Med valget af magistrater og sognepræster som dem, der i kongeriget stod for tællingens

Første side af cirkulære eller reskript af 28. november 1800 til stiftamtmandene. Bestemmelserne er dermed rettet mod købstæderne, mens en anden udformning af cirkulæret sendtes til bisperne med bestemmelser for landsognene. (Ålborg rådstuearkiv, D 1-176. Indkomne breve 1735-1825).

Circulaire.

Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Dytmer- sten og Oldenborg.

Vor Oberbediist om den Rette, som noisagtig Kundskab om Folketallet i Vore Riger og Lande, efter Al-der, Kien og Røringsvei medfører, have Vi allernaadigst besluttet, at en saadan Folketælling skal foretages overalt, saavel i Kiøbstæderne som paa Landet i Danmark og Norge og samme tage sin Begyndelse næstkom-mende 1ste Februar, der er en Sondag, og forsaavidt Optællingen ikke paa een Dag kan fuldendes, vor samme i Kiøbstæderne fortsættes de næst paa-følgende Sognebaare.

Ved denne Tælling iagttages den Regel, at de Vorn, som fødes ef-ter den 1ste Februar men førend Tællingen endnu er fuldendt, ansees som ufødte og tælles ikke; hoortimod de Personer, som maatte doe i det Tidrum fra Tællingens Begyndelse indtil den er fuldendt, tælles som Levende, paa det at af den hele Optælling kan erfares Folkemængdens virkelige Tilstand paa den bestemte Dag.

Under Tællingen inddrages alle og enhver, af hvad Stand de være maatte, saavel Indfødte som Fremmede, der paa bemeldte 1ste Februar op-holde sig her i Rigerne, samt de Indfødte, der vel kunne være fraværende paa Reiser, men om hvilke vides, at de enten her have deres sædvanlige Opholdssted, eller at de igien agte sig tilbage, for her at etablere sig.

Ligesom Vi ved Reskript til samtlige Vore Biskopper have befolet, at Optællingen paa Landet skal besørjes af Sognepræsterne og disse derved understøtted af ethvert Sogns og Kinner's Degn og Skoleholdere, saaledes ville Vi ogsaa, at Tællingen i Kiøbstæderne skal besørjes under Magistra-tens Bestyrelse, af Rodemeisterne, der maae gaar fra Huus til Huus, for efter Husefaderens Andviisning og ved hans Hielp at optegne de i ethvert Huus forefindende Personer tilligemed de Efterretninger, som herefter om

praktiske gennemførelse, var også de admi-nistrative enheder *købstæderne* og *sognene* givet som tællingernes områder. Det var for tællingens gennemførelse og for senere tiders brug af den en stor fordel, for købstæder og

sogne var geografisk sammenhængende områder, og sognene var endda dele af her-rederne, der igen samledes i amter og disse igen i stifter, således at opgørelserne let kunne foretages på flere niveauer. Fordelen

springer i øjnene ved en sammenligning med forholdene i Sønderjylland eller Slesvig, hvor – som vi senere skal se – ikke sognene, men retskredsene var grundlaget, hvilket har medført en helt forvirrende struktur med sogne, der er splittet mellem forskellige retskredse, og tællingsområder, der er vævet ind imellem hinanden. Allerede opstillings-systemet i Rigsarkivet illustrerer dette, med betegnelser for tællingsområder som købstæder, amter, herreder, birker, fogderier, kommuner, koge, hospitals- og kancelligods, landskaber, adelige godser og kirke-, kloster- og hospitalsgods.

Var 1801-tællingens problem med placeringen af personerne, der skulle tælles, løst med valget af købstæder og sogne som klart definerede tællingsområder, så stod dog et problem tilbage: rodemestrene oplevede i byerne nu og da, at en beboer ikke var hjemme, og ikke alle sognebørnene mødte op hos sognepræsten, for selv om man som tællingsdag havde valgt den 1. februar, en vinterdag, hvor folk mindst skulle være på rejse, så var dog en del af flere grunde ikke hjemme på tællingsdagen, hvad enten de var på familiebesøg, på forretningsrejse, i fængsel, i mindre grad dog til søs, idet årstiden var valgt ikke mindst af hensyn til den dengang forholdsvis store søfartsbefolkning, og man sejlede ikke om vinteren. Det hed i reskriptet af november 1800 klart, *at under tællingen inddrages alle og enhver, af hvad stand de være måtte, så vel indfødte som fremmede, der på bemeldte 1. februar opholder sig her i rigerne, samt de indfødte, der vel kan være fraværende på rejser, men om hvilke vides, at de enten her har deres sædvanlige opholdssted eller at de igen agter sig tilbage for her at etablere sig.* Der var altså tale om en optælling af den *hjemmehørende* befolkning. Således talte man ikke blot ved denne og de tidligere tællinger, men ved alle tællingerne frem til og med 1860-tællingen, hvorefter man fra 1870 gik over til at tælle den faktiske, på tællingstidspunktet *tilstedeværende*, befolkning.

Ligeledes blev en del født på tællingsdagen eller tællingsdagene og en del døde. Her satte man så at sige uret i stå: børn født efter den 1. februar, men førend tællingen var fulden, skulle betragtes som ufødte og ikke medtælles. Omvendt skulle personer, der døde i tidsrummet fra tællingens be-

gyndelse til dens afslutning, tælles som levende, således at folketallet kunne være det virkelige på selve tællingsdagen.

Ved tællingen skulle enhver regnes til det hus, hvori han sov, og tællingen skulle ske gård- og husvis, således at for hver gård eller hus alle deri værende personer anførtes. Ved usædvanlige navne, der kunne medføre tvivl om personens køn, skulle dette angives. For hver person skulle anføres stillingen i huset, som mand, hustru, barn, slægning og da hvor nær, tjenestetyende og svend, dreng, til leje boende, logerende, indkvarteret osv. I erhvervsrubrikken skulle det angives, om personer var vanføre eller levede af almisse, og for husmænd på landet om de havde jordbrug eller anden næringsvej.

Folketællingens rubrikker

Som det fremgår af tællingslistens hér gengivne hoved (side 7), rummede listen syv rubrikker, hvor man skulle oplyse om 1) adressen, 2) fulde navne, 3) stilling i familien (som husbond, madmoder, søn, datter osv.), 4) alder (det løbende, ikke det fyldte år), 5) civilstand (ugift/gift og tallet af ægteskaber), 6) titel, embede, forretning, håndværk eller næringsvej og 7) summen for hver by og sogn m.v.

En udfyldelse af rubrikker som disse skulle forekomme at være enkel, men enhver, der har arbejdet med disse folketællingslister, vil have oplevet, at flere har rummet fortolkningsproblemer. Fejlmuligheder er selvfølgelig forkerte angivelser af alder og tallet af ægteskaber. Men med den tids manglende normer for navngivning og bogstavering er der ingen fast navneangivelse for den enkelte person, og samlebegrebet titel, embede, forretning, håndværk eller næringsvej er mildt sagt flydende. Til det sidstnævnte kommer det forhold, at mange personer havde flere erhverv, som købmænd, der også var rådmænd eller borgmestre, som vognmænd og avlsmænd, som husmænd og fiskere, som husmænd og håndværkere, for ikke at glemme de mange små landhåndværkere, der kunne klare at være både murer og tømrer osv. En skelnen mellem hoved- og bierhverv har for den enkelte ofte været vanskelig eller tilfældig, og i de statistiske opgørelser er blot medtaget hovederhverv.

Den statistiske bearbejdelse af 1801-folketællingen

Efter udarbejdelsen af de tusindvis af folketællingslister – mandtals- eller navnelisterne – kunne man så foretage de statistiske opgørelser. Listerne blev ubearbejdet, blot med tallene i tællingslisternes sidste rubrik, summarubrikken, indsendt til Rentekammeret i København, hvor alle sammentællingerne blev foretaget i Dansk-norske Tabelkontor. Af hensyn til en ønsket kontrol skulle listerne fra købstæderne gennemses af magistraten, som skulle foranledige rettet fejl og mangler og derefter indsende dem til stiftamtmanden, som skulle tilstille Rentekammeret dem. Tilsvarende skulle listerne fra landdistrikterne af præsterne fremsendes til provsterne, af disse til amtmændene og af disse endelig gennem stiftamtmændene og bisperne til Rentekammeret. For at fremme pålideligheden ved udarbejdelsen og myndighedernes kontrol var det stillet i udsigt, at fejlagtige lister kunne blive returneret fra Rentekammeret til rettelse og udfyldelse af mangler! En realisering heraf var dog helt urealistisk.

Resultaterne af den statistiske bearbejdelse blev trykt i Statistisk Tabelværk, 1. række, bind 1, 1842. På grundlag af alders-

rubrikken blev befolkningen optalt efter køn og 10-årige aldersklasser, den sidste „over 90 år“. På grundlag af rubrikken *titel, embede, forretning, håndværk eller næringsvej* blev befolkningen optalt efter erhverv, idet man benyttede følgende erhvervsgruppering (Tabel 1).

Denne erhvervsgruppering afspejler overskueligt den tids samfundssyn og giver et grundlag for en forståelse af placeringen af de personer og de erhvervsangivelser, man ser i folketællingslisterne. Men som grundlag for erhvervsstatistikken er den alt for simpel og forvirret, og de følgende tællinger fik stadig flere undergrupper, idet bl.a. handel og håndværk detaljeret blev opdelt i fag.

1801-folketællingens kvalitet

Folketællingen fra 1801 er blevet betegnet som den første ret pålidelige danske tælling. I modsætning til tidligere befolkningsregistreringer i form af mandtalslister til brug for skatteopkrævning, blev folketællingerne foretaget i rent statistisk øjemed. Alligevel har ved de to første folketællinger uvilje mod registrering som skatteyder medført en mistænksomhed, der menes at have påvirket resultatet af tællingerne. Man har dog formodet, at alt dette var et overstået

Tabel 1

I købstæderne	På landet
1. Kirkebetjente og lærerstanden	1. Kirkebetjente og lærerstanden
2. Landofficerer	2. Borgerlig embedsstand
3. Soldater	3. Godsejere og bestyrere og store avlsbrugere
4. Søofficerer	4. Gårdmænd
5. Matroser	5. Husmænd med jord
6. Borgerlig embedsstand	6. Husmænd uden jord
7. Købmænd	7. Inderster
8. Deres karle og drenge	8. Fabrikanter
9. Fabrikanter	9. Kunstnere og håndværksmænd
10. Deres karle og drenge	10. Møllere, kromænd og landkræmmere
11. Kunstnere og håndværksmænd	11. Skippere, fiskere og søfarende
12. Deres svende og drenge	12. Tjenestefolk
13. Skippere, fiskere og søfarende	13. Daglejere
14. Jordbrugere, værtshusholdere m.m.	14. Rentenerere
15. Tjenestefolk	15. Pensionister
16. Daglejere	16. Almissemønstre
17. Rentenerere	17. Andre af ubestemt næringsvej
18. Pensionister	18. Militære: landofficerer, soldater
19. Almissemønstre	
20. Andre af ubestemt næringsvej	

O p t æ g n e l s e

paa Folketallet i N. N. Kiøbstad, saaledes som det fandtes at være den 1ste Februar 1801,
tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, med videre.

Gaderne Navne, samt Gaardenes og Husenes Nummer, saa og Familiernes Afsat.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Per- soner- nes Alder, det is- bende- klæ- ders Aar- tælling.	Ugiort eller giort, og hvor ofte de have været i Egte: eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Vær- ningsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet saavel i en- hver Gade især, som i den hele By tilsammen.	
N. N. Gade No. 1.	1ste Gam.	Johan Hendrik Smith	Huusbonde	67	giort anden Gang	Kiøbmand	
		Vilhelmine Frost	hans Kone	68	giort tredje Gang		
		Hans Steensen Smith	hans Søn	26	ugiert	Kiøbmandsfarl	
		Frederik Jansen	hendes Søn	27	ugiert	Lieutenant ved N. N. Regiment	
		Marika Smith	deres Datter	19	ugiert	Gaardskarl	
		Hans Branden Eteffen Jansen	Tjenestefolk	24	ugiert	gevoeren Soldat og	
		26		giort første Gang	Grimand		
	Maren Hansdatter Uldrik Smith	Huusbondens Færbroder	19	ugiert	forhen Lieutenant og		
	70		Enkemand ef- ter første Egteskab	assideret med 72 Rdls. aarlig Pen- sion.			
	2den Gam.	Niels Møller	Huusbonde	40	begge i første Egteskab	Uhrmager	
		Vilhelmine Rasch	hans Kone	38	ugiert	Koffardie = Etyr- mand	
		Johan Møller	deres Søn	21			
		Jens Branden Marie Hansdatter	Tjenestefolk	17	ugiert	Læredreng	
		19		ugiert			
No. 2.	3die Gam.	Frederik Jansen	Huusbonde	40	Enkemand ef- ter første Egteskab	Skoemager	
		Hans Jensen Sidse Andersdatter	Tjenestefolk	26	ugiert	Korporal ved N. N. Rytter Regiment	
		16		ugiert			
		Johan Jensen	Huusbondens Søn	4	ugiert		
		Jacob Hansen Erik Branden	Indquarterede	38	ugiert		
		28		ugiert			
o. f. v.	o. f. v.						
N. N. Gade No. 1.	23de Gam.	Hans Frederik Høft	Huusbonde	55	begge i første Egteskab	forhen Jordegods- eier, men lever nu af sine Mid- ter	150
		Frederik Møller	hans Kone	44	ugiert	Student, og ophol- der sig for nærvæ- rende Tid ved Uni- versitetet i Halle	
		Mads Frederik Høft	deres Søn	20			
		Maren Hansdatter Johan Hendrik Møller	Tjenestepige Logerende	24	ugiert	Vice-Maadmand der i Byen	
		36		ugiert			
o. f. v.	o. f. v.						

400

Tillammen i N. N. Kiøbstad

550 Person.

Model for folketællingsliste
eller optællingsliste 1801.
Som bilag til cirkulæret af 28.
november 1800 medfulgte
dette trykte udfyldte skema,
der skulle vise forfatterne af
listerne, hvorledes de skulle
udfyldes, så de kunne nå den
højest mulige tydelighed.
(Ålborg rådstuearkiv,
D 1-176. Indkomne breve
1735-1825).

fænomen i 1801, men resultaterne af under-
søgelser af forholdene bl.a. på Fur og Mandø
har vist, at dette ikke nødvendigvis er
tilfældet. Med cd-rom-udgaven af folke-
tællingen burde der nu være mulighed for
nærmere at afgøre dette.

Mangler i 1801-folketællingen

Selv om folketællingslisterne blev sendt fra
købstæderne og landsognene til de statistiske
institutioner i København til bearbejdning og
senere arkivering, er alligevel en del af mate-
rialet i forskellige tællinger gået tabt. Fra
tællingen 1801 mangler dog blot Frederiks-
borg slotssogn, mens Fuglslev sogn i Randers
amt er ufuldstændigt.

Slesvigske eller sønderjyske folketællinger

Folketællingen i 1801 blev alene gennemført i kongeriget, mens hertugdømmerne Slesvig og Holsten først fik deres folketælling i 1803. Til kongeriget hørte dog også de såkaldte kongerigske enklaver i det vestlige Slesvig, som medtoges. Ved tællingen i 1801 blev også medtaget det slesvigske område Tørninglen, omfattende 19 sogne i Frøs, Gram, Kalvslund og Nørre Rangstrup herreder, som hørte under Ribe bispedømme. Som på så mange andre områder gjaldt i hertugdømmerne også for folketællingerne særlige forhold. Tællingen i landdistrikterne foregik ikke som i kongeriget sognevis. Her kom civiløvrigheden, retsbetjentene, til ligesom i købstæderne at forestå tællingsarbejdet. Uheldigvis udgjorde retskredsene ikke som kirkesognene topografisk afgrænsede enheder, og sognenes beboere blev derfor ofte optalt spredt på forskellige lister, fra forskellige retskredse. Det fordrer derfor et betydeligt lokalhistorisk kendskab at benytte disse tællinger. De talrige godser med egen jurisdiktion i hertugdømmerne står vel som statistiske enheder, men deres besiddelser kunne ligge spredt i adskillige sogne med andre retskredse ind imellem. Dette voldte såmænd også vanskeligheder for administrationen dengang, og man skal helt frem til 1840-tællingen, før man med sikkerhed kan sige, at alle beboere i Slesvig er talt med – og dette kun én gang.

Også i de slesvigske folketællinger forekommer mangler. Af 1803-tællingen findes blot lidt i Rigsarkivet, nemlig Ærø (med Ærøskøbing og Marstal), de nordslesvigske købstæder samt Tyrstrup, Gram, Hvidding, Lundtoft og Slogs herreder samt dele af Tønder, Haderslev og Højer herreder, Sundevad fogderi, Adsbøl og Gråsten, Skodborg sogn, Helgoland og de sydslesvigske købstæder, mens størstedelen findes i Landesarchiv Schleswig-Holstein på Gottrup Slot i Slesvig.

Folketællingens muligheder

Folketællingen i 1801 var på den tids baggrund, dårlige veje og langsom kommunikation, noget af en bedrift. Den er, som nævnt oven for, blevet betegnet som den

første nogenlunde pålidelige danske folketælling. Da den nu som helhed foreligger indtastet på en cd-rom, vil der være mulighed for at kontrollere, om den så også er nogenlunde pålidelig. Dens oplysninger kan sammenlignes med oplysninger fra andre kilder som kirkebøger, skattelister og skøde- og pantebøger og i tilfælde af, at det kan påvises, at en konkret person mangler på en konkret lokalitet, vil det være muligt at „eftersøge“ denne over hele landet og se, om der er tale om en flytning eller om en mangel. Dog har man det problem, der vanskeliggør al ældre befolkningshistorie, at størstedelen af landboerne, 80% af befolkningen, bærer et meget lille udvalg af ensformige sen-efternavne, således at talløse personer bærer samme navn.

Vigtigst er dog, at vi nu har en nem mulighed for at finde en hvilken som helst person, der levede i Danmark i februar 1801. Og at vi som aldrig før statistisk kan analysere befolkningsforholdene, husstands- og familiestørrelser, by- og bebyggelsesstørrelser, ægteskabelig stilling, erhvervsstruktur og, i sammenhæng med andre kilder, levealder, mobilitet osv.

1801- og 1803-folketællingernes efterfølgere

Der skulle efter afslutningen af arbejdet med afholdelsen af folketællingerne i 1801 og 1803 komme til at gå mange år, før man igen fik gennemført en folketælling. Napoleonskrigene, statsbankerotten i 1814, den senere landbrugskrise og år med økonomisk dårlige forhold medførte, at ressourcerne ikke rakte til. Først i 1834 fik man igen en folketælling i kongeriget, Slesvig kom først med året efter. Tællingen var udvidet i forhold til de tidligere, ligesom igen mange af de følgende, der efter en tælling i 1840 blev afholdt hvert 5. år, fra 1860 hvert 10., fra 1901 til 1921 og fra 1925 igen hvert 5. år frem til 1970.

Folketællingerne 1801 og 1803 i arkiverne

Tællingslisterne fra den originale folketælling fra 1801 findes sammen med en del af den sønderjyske tælling 1803 og de øvrige folketællinger i Rigsarkivet. Tællingen fra

kongeriget er ordnet og opstillet i rækkefølgen København (herunder efter kvarterer og matrikelnumre), købstæderne (efter amter og herunder alfabetisk) og landdistrikterne (efter amter, herreder og sogne). Tællingen fra Sønderjylland er opstillet i rækkefølgen købstæder, amter (som kan være opdelt i herreder, birker eller fogderier, evt. også i kommuner, koge og hospitals- og kancelli-

gods), landskaber (områder med et udtrakt selvstyre), adelige godser samlet i gods-distrikter og kirke-, kloster- og hospitals-gods. Størstedelen af 1803-tællingen findes dog i Landesarchiv Schleswig-Holstein på Gottorp Slot i Slesvig.

Herudover findes i en del af rådstuearkiverne i landsarkiverne kladder til eller oprindelige kopier af tællingen, således i

Side af folketællingen 1801
fra Ribe. (Ribe rådstuearkiv,
D 22-272).

O p t e g n e l s e

paa Folketallet i **Ribe** Klæbstad, saaledes som det befandtes at være den 1de Februar 1801, tilføjedes Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Mæringsbet, nr. v.

Substans Navne, samt Hæder og Bønder, som de og Familierne Antal.	Personenes fulde Navne i enhver Familie.	Had enhver Person er i Familien.	Personens Alder, og hvor ofte de have været i Udelevet, eller i Udelevet.	Udlevet eller gift, og hvor ofte de have været i Udelevet, eller i Udelevet.	Personens Titel, Embede, Hæder, Mæringsbet, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet, saavel i den hele Rade som i den hele Rade tilføjedes.
1 ^{ste} Hustru	Hjortvedt	1	58	Gift	Hjortvedt	
2 ^{de} Hustru	Classe Magrethe	1	17	Udlevet	Classe	
3 ^{de} Hustru	Anders Hansen	1	20	Udlevet	Anders Hansen	
4 ^{de} Hustru	Anders Hansen	1	17	Udlevet	Anders Hansen	
5 ^{de} Hustru	Marckiehnne	1	33	Udlevet	Marckiehnne	
6 ^{de} Hustru	Christina Gold	1	74	Udlevet	Christina Gold	
7 ^{de} Hustru	Christiane Christiane	1	40	Udlevet	Christiane Christiane	
8 ^{de} Hustru	Anders Magrethe	1	27	Udlevet	Anders Magrethe	
9 ^{de} Hustru	Christiane Magrethe	1	14	Udlevet	Christiane Magrethe	
10 ^{de} Hustru	Christiane Magrethe	1	22	Udlevet	Christiane Magrethe	
11 ^{de} Hustru	Niels Christiane	1	48	Udlevet	Niels Christiane	
12 ^{de} Hustru	Ingelborg Christiane	1	30	Udlevet	Ingelborg Christiane	
13 ^{de} Hustru	Christiane	1	18	Udlevet	Christiane	
14 ^{de} Hustru	Naren	1	13	Udlevet	Naren	
15 ^{de} Hustru	Niels Pedersen	1	20	Udlevet	Niels Pedersen	
16 ^{de} Hustru	Christiane	1	22	Udlevet	Christiane	
17 ^{de} Hustru	Anders Christiane	1	47	Udlevet	Anders Christiane	
18 ^{de} Hustru	Anders Christiane	1	37	Udlevet	Anders Christiane	
19 ^{de} Hustru	Christiane	1	22	Udlevet	Christiane	
20 ^{de} Hustru	Christiane	1	19	Udlevet	Christiane	
21 ^{de} Hustru	Peder Pedersen	1	6	Udlevet	Peder Pedersen	
22 ^{de} Hustru	Christiane	1	40	Udlevet	Christiane	
23 ^{de} Hustru	Anders Christiane	1	44	Udlevet	Anders Christiane	
24 ^{de} Hustru	Christiane	1	7	Udlevet	Christiane	
25 ^{de} Hustru	Christiane	1	2	Udlevet	Christiane	
26 ^{de} Hustru	Christiane	1	24	Udlevet	Christiane	

26

*Folketælling i Ålborg September den 1^{de}
Februar 1801 af den følgende*

<i>1de Lode</i>	<i>192 Familier, og folketælling</i>	<i>1007</i>
<i>2de Lode</i>	<i>111 Familier, og folketælling</i>	<i>588</i>
<i>3de Lode</i>	<i>155 Familier, og folketælling</i>	<i>1042</i>
<i>4de Lode</i>	<i>116 Familier, og folketælling</i>	<i>782</i>
<i>5de Lode</i>	<i>158 Familier, og folketælling</i>	<i>779</i>
<i>6de Lode</i>	<i>169 Familier, og folketælling</i>	<i>717</i>
<i>7de Lode</i>	<i>175 Familier, og folketælling</i>	<i>605</i>
<i>8de Lode</i>	<i>1106 Familier</i>	<i>5579</i>
<i>af militære i civil og civil families som er i den</i>		
<i>Familier taler folketælling</i>		
<i>1de Lode</i>	<i>102</i>	
<i>2de Lode</i>	<i>74</i>	
<i>3de Lode</i>	<i>110</i>	
<i>4de Lode</i>	<i>117</i>	
<i>5de Lode</i>	<i>109</i>	
<i>6de Lode</i>	<i>177</i>	
<i>7de Lode</i>	<i>96</i>	
	<i>782</i>	
<i>af borgelige og andre civile Familiers som taler</i>		
<i>Folketælling som er i den 12de Lode</i>		
<i>1de Lode</i>	<i>188</i>	
<i>2de Lode</i>	<i>115</i>	
<i>3de Lode</i>	<i>160</i>	
<i>4de Lode</i>	<i>172</i>	
<i>5de Lode</i>	<i>158</i>	
<i>6de Lode</i>	<i>133</i>	
<i>7de Lode</i>	<i>94</i>	
	<i>973</i>	

Landsarkivet for Sjælland i rådstuearkiverne fra Kalundborg, Korsør, Maribo og Neksø, i Landsarkivet for Fyn i rådstuearkiverne fra Assens, Fåborg, Odense og Rudkøbing, i Landsarkivet for Nørrejylland i rådstuearkiverne fra Fredericia (D 6-206), Holstebro (D 12-69), Horsens (D 13-140), Kolding (D 14-271), Randers (D 22-332), Ribe (D 22-

272), Skagen (D 25-55), Varde (D 31-82) og Ålborg (D 1-176, cirkulære m.m.). Tællingen 1803 findes fra Haderslev i byens arkiv og fra Sønderborg i rådstuearkivet i Landsarkivet for Sønderjylland.

Mikrokort af de originale folketællingslister fra 1801 findes i Rigsarkivet, i alle landsarkiverne og i Erhvervsarkivet i Århus.

Note:

Fra Dansk Biografisk Leksikon:

Jacob Mandix var fra 1797 chef for det Dansk-norske Tabelkontor, men følte sig ikke tilfreds med arbejdet i dette, navnlig da folketællingen i 1801 forestod(!), og han søgte og fik derfor embedet som amtmænd på Bornholm (1801).

Fra 1801 var chefen for det Dansk-norske Tabelkontor kammerråd Johan Henrik Gundelach. Han døde i 1814.

Litteratur

Folketællinger generelt

DEGN, OLE: *Alle skrives i mandtal. Folketællinger og deres brug*. Arkivernes Informationsserie, 1991.

FALBE-HANSEN, V., OG WILL. SCHARLING: *Danmarks statistik, 1, 1885, s. 402-15*.

HOLCK, AXEL: *Dansk statistiks historie 1800-1850, særlig med hensyn til den officielle statistiks udvikling, 1901, s. 136-57*.

MARQUARD, E.: „Folketællingerne og deres benyttelse“. (Fortid og Nutid, 3, 1921, s. 137-48).

WORSØE, HANS H.: „Find dine rødder“. Politikens håndbog i slægtshistorie, 1987, s. 138-44.

1801-tællingen og dens metodiske problemer

BECK, MUSSE: „Folketællingen 1801 på Mandø“. (Fortid og Nutid, 1990, s. 97-110).

BRINCH, BENNY: „Folketællingen 1801“. (Fortid og Nutid, 25, 1972-74, s. 279-98).

CHRISTENSEN, TOMMY P.: „Folketællingen 1801 – pålidelig eller mangelfuld“. (Personalthistorisk Tidsskrift, 108, 1988, s. 131-50).

FOGTMAN, L.: *Kongelige rescripter, resolutioner og collegialbreve for Danmark og Norge, 6. del, 10. bd., 1802 18* (reskript af 28. november 1800).

JOHANSEN, HANS CHR.: *The Danish 1801 Census*. Danish Center for Demographic Research. SDU – Odense University. Research report 19, 2000.

LASSEN, AKSEL: „Fald og fremgang. Træk af befolkningsudviklingen i Danmark 1645-1960“, 1965, s. 395-404.

THESTRUP, POUL: „Folketællingernes kvalitet – et absolut eller relativt begreb?“ (Fortid og Nutid, 1991, s. 111-25).

1801-folketællingens tal for de enkelte købstæder og sogne

Statistiske Meddelelser, 4. rk., 37. bd., 1. hæfte, 1911.

Sønderjyske/slesvigske folketællinger

HERTZ, MICHAEL: *De slesvigske folketællinger 1803-1860*. (Arkiv, 3, 1969-71, s. 49-61).

MOMSEN, INGWER: *Die allgemeinen Volkszählungen in Schleswig-Holstein in dänischer Zeit (1769-1860)*. Geschichte ihrer Organisation und ihrer Dokumente. (Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, 66, 1974).

Publicerede 1801-folketællinger (alfabetisk orden efter sogne, evt. herreder).

Folketællinger Almind, Lyngård herred. Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Udg. af Jørgen Papsøe, Forlaget Census 1984.

Alstrup sogn 1787-1845. Hvetbo herreds folketællinger, 1. Udg. af Egnssamlingen. Lokalhistorisk Museum, Saltum, u.å.

Folketællinger Frederiks, Lyngård herred. Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Udg. af Jørgen Papsøe, Forlaget Census 1983.

Folketællingen 1.februar 1801 for Hads herred, Århus amt, 1988.

Folketællinger Karup, Lyngård herred. Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Udg. af Jørgen Papsøe, Forlaget Census 1984.

Folketællingen 1.februar 1801 for Sabro herred, Århus amt, 1996.

Folketællingen Søllerød sogn, Sokkelund herred, Københavns amt 1801. Ved Inger Hartby. Udg. af Byhistorisk Arkiv for Søllerød Kommune, 1984.

Folketællinger Thorning sogn, Lyngård herred. Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Udg. af Jørgen Papsøe, Forlaget Census 1984.

Folketællingen 1801 for Århus købstad. Elektronisk behandling af en folketælling. Af Svend Erik Christiansen, Leif Dehnits, Jan Rømer og Torben Aastrup, 1995.

Folketællingen 1801, nye muligheder

Af HANS CHR. JOHANSEN, DEMOGRAFISK FORSKNINGSCENTER,
SYDDANSK UNIVERSITET – ODENSE

Da Christian VI i november 1800 kunne skrive under på et reskript, der påbød, at der skulle afholdes en folketælling i Danmark og Norge den 1. februar det efterfølgende år, var det ikke en ny og ukendt procedure, der skulle sættes i gang. Allerede i 1769 var den første egentlige folketælling blevet afholdt, idet alle lokale myndigheder da skulle udfylde et skema med fordelinger af befolkningen i området efter køn, 8-års aldersgrupper og en række erhverv. Den metode, der da blev anvendt, var imidlertid hurtigt blevet mødt med en del kritik i embedsmandsverdenen, og da den anden folketælling blev afholdt den 1. juli 1787, gik man i stedet over til at lade de lokale myndigheder udfylde mandtalslister, hvor der skulle opregnes en række forhold om hver enkelt person, hvorefter disse lister skulle indsendes til rentekammeret, som derefter skulle foretage sammentællingerne til en regional og landsomfattende statistik.

Denne ændrede procedure faldt heldigere ud, og i 1800-reskriptet kunne man derfor gentage en række af bestemmelserne fra 1787, men arbejdet med 1787-tællingens skemaer havde afsløret nogle svagheder, som gjorde, at der blev tilføjet nogle ekstra formaninger til de lokale myndigheder om, hvorledes der skulle gås til veje. De vigtigste af disse var: 1) Ved optællingen i 1787 havde man åbenbart i nogle tilfælde haft svært ved at bestemme en persons køn ud fra navnet, og derfor hed det i 1800-reskriptet: „At når usædvanlige navne forekommer, der kunne foranledige uvished om personernes køn, må dette tillige i listerne benævnes“, og 2) på grund af problemer med at rubricere de opgivne erhverv i 1787, navnlig at en del blot var benævnt som husmænd, der jo både

kunne være en bolig- og en erhvervsbetegnelse, tilføjede man nu: „I særdeleshed anmærkes ved husmænd på landet, om de har jordbrug eller anden næringsvej“, og det blev understreget, at det skulle fremgå af erhvervsrubrikken, „hvad de lever af“. Dertil kom så, at 1801-tællingen i modsætning til de to tidligere skulle være en vintertælling, fordi flere så ville være på deres bopæl på tællingsdagen, og derved kunne man undgå problemer med at afgøre, om de skulle tælles på deres mere permanente adresse, eller på det sted hvor de midlertidigt opholdt sig.

Udfyldelsen af navnelisterne synes i 1801 at være foregået uden større problemer. De lokale optællere sendte derefter disse skemaer gennem regionale myndigheder til bisperne, hvorfra de gik videre til rentekammeret, hvor den videre statistiske bearbejdelse ligesom i 1787 skulle foregå. Provster, amtmænd og andre, der var medlemmer, skulle foretage en kontrol af navnelisterne, men andet end helt iøjnefaldende mangler har de næppe kunnet opfange. Det har krævet lokalt detailkendskab for at kunne finde fejl som f.eks. en forkert angivet alder på nogle få år, et forkert fornavn, et forkert erhverv o.l.¹

I rentekammeret var der ved en kongelig resolution af 31. maj 1797 blevet oprettet et særligt dansk-norsk tabelkontor, og det blev dette kontor, der fik overdraget det videre arbejde med folketællingen. Kontoret havde imidlertid også mange andre opgaver, herunder at udarbejde oversigter over de offentlige indtægter og udgifter og at fremskille landbrugsstatistik. Da bemanningen var meget beskednen, kom arbejdet med 1801-tællingen derfor til at gå meget langsomt, og først i 1834 var man endeligt færdig med alle

1. De originale lister findes samlet på Rigsarkivet og er til rådighed på microfiche på landsarkiverne, hvortil kommer den i løbet af år 2001 færdiggjorte indtastning af hele materialet i en database, der vil åbne for helt nye anvendelser af oplysningerne. I disse udgaver mangler kun Frederiksborg slotssogn med 708 indbyggere og en del af de 259 indbyggere i Fuglslev sogn i Randers amt.

[illegible]

ønskede tabeller, men da var tabelkontoret i mellemtiden blevet nedlagt i 1819, og det afsluttende arbejde blevet foretaget af andre ansatte i rentekammeret.

Den fremgangsmåde, der blev anvendt ved optællingen, var den samme som den, der var blevet introduceret i 1787. Det endelige resultat skulle være samlede tabeller for større områder i Danmark og tilsvarende

for andre dele af monarkiet. Hver enkelt tabel skulle i hovedet have en inddeling i en række erhverv og inden for hvert af disse efter køn. I forspalten skulle der være en inddeling i 10 års aldersgrupper og inden for hver af disse efter civilstand (ugift, gift, enke/enkemand).

Man begyndte optællingen på sogne-
niveau og samlede sognetallene på herreds-

Bitte auch
Sohnvergnügen
für die nächsten Tage
mitbringen

forekommende erhvervs vedkommende ikke fandtes nogen tilhørende dette erhverv i enkelte af sognene. For hvert sogn er der foretaget en opdeling efter alder og civilstand. Tager man som et eksempel erhvervsrubrikken „husmænd med jord“ ses det, at der i det første sogn i aldersgruppen 0-9

årige fandtes 4 af hankøn, at der blandt 10-19 årige fandtes 3 ugifte, 0 gifte og 0 enkemænd, blandt de 20-29 årige 0 ugifte, 2 gifte og 0 enkemænd etc.² Sidste linie ved husmænd med jord er derefter herredstallene – fremkommet som summen af de ti ovenforstående linier.

Næste led i proceduren var derefter at tælle herredstallene for landsogne sammen til amts- og stiftstal, at tælle købstæderne hver for sig og lagt sammen på amts- og stiftsplan, og endelig at lægge disse tal sammen til tre tabeller for henholdsvis København, provinskøbstæderne og landsognene³. Tabellen for landsognene er vist på side 14.

Selv om det endelige resultat af 1801-tællingen lod vente på sig, havde man relativt hurtigt nogle delresultater færdige. I Kollegialtidende kunne man allerede fra 1802 begynde at publicere nogle samlede indbyggertal for dele af Danmark og Norge, og i forskellige skrifter fra de følgende år findes andre summariske tal. Det gælder således hos Pram (1808), Begtrup (bd. VI, 1812) og Thaarup (bd. IV, 1815). Den mest omfattende publicering kom imidlertid først i 1835 med udgivelsen af Statistisk Tabelværk, ældste række, 1. hæfte, der primært indeholder resultaterne af folketællingen i 1834, men desuden har en lang række sammenlignende og selvstændige tabeller med 1801-tal.

De tabeller, der blev publiceret ad denne vej, har længe været den mest anvendte kilde til undersøgelser af Danmarks befolkningsforhold omkring år 1800. Blandt de tidlige forfattere, der har gjort brug af materialet, var Falbe-Hansen og Scharling i deres omfattende Danmarks Statistik fra 1880'erne og Edv. Mackeprang m.fl. i den

statistiske publikation om Befolkningsforholdene i Danmark i det 19. århundrede (Statistisk Tabelværk V.A.5), der udkom i 1905. De pågældende forfattere anså 1801-tællingen for at være den første danske folketælling, der stort set kunne anses for at være komplet, dels fordi myndighederne nu havde fået tilstrækkelig erfaring til at kunne gennemføre en pålidelig folketælling, dels fordi tilbageregninger fra senere folketællinger ved hjælp af de mellemliggende års tal for fødte og døde gav et folketal, der stort set svarede til 1801-tællingens, mens det ikke var tilfældet ved tilbageregninger fra 1801 til 1787 og 1769.

Ulempen ved alene at benytte sig af de publicerede tabeller er dog, at man ikke er i stand til at foretage nogen egentlig kildekritisk undersøgelse af materialets rigtighed ud over meget summariske betragtninger over det rimelige i udviklingen i lokalområdernes folketal og køns- og erhvervsfordelinger⁴, og dertil kommer, at man ikke kan få mere detaljerede oplysninger end dem, der fremgår af tabellernes noget grove alders- og erhvervsfordelinger.

Vil man foretage mere dybtgående undersøgelser, er det nødvendigt at gå tilbage til de oprindelige navnelister, og så længe de kun har eksisteret i original eller på microfiche, har det ikke været muligt at foretage større undersøgelser af den samlede danske befolkning, som i 1801 omfattede ca. 929.000 personer. Materialet har derfor primært været anvendt til lokalhistoriske og genealogiske formål. Sådanne undersøgelser har ofte givet værdifulde resultater både i tolkningen af oplysningernes værdi og i belysningen af lokalområdernes særpræg, men de giver naturligvis ikke mulighed for at

2. Ifølge instruksen for udfyldelsen af mandtalslisterne skulle der for hver person opgives, „at det løbende, men ikke det opfyldte alders år, f.eks. ved nyfødte børn skrives 1, og ved den, som er i sit 26de år, 26 og ej 25“.

Samtidens tabeller følger denne inddeling, så første 10-års gruppe hedder 1-10 år, den næste 11-20 år etc., men i denne artikel er fulgt moderne sprogbrug, så grupperne hedder 0-9, 10-19 etc.

3. De regionale og nationale tabeller blev ligesom i 1787 samlet i et håndskrevet bind, der længe fandtes i Danmarks Statistiks og denne institutions forgængeres bibliotek. 1787-bindet findes nu på Rigsarkivet, mens 1801-bindet synes at være bortkommet. Det er senest benyttet af Aksel Lassen (jf. Fald og Fremgang, side 560) og af Poul Thestrup (jf. The Standard of Living in Copenhagen 1730-1800, side 302). Aksel Lassen har publiceret nogle af tabellerne, og illustrationen på side 14 er gengivet efter en fotokopi, som Poul Thestrup har stillet til rådighed. I rentekammerets arkiv (nr. 352.49.1-2) findes en del af arbejdschemaerne fra herreder og amter.

4. Sådanne undersøgelser kræver, at man på individniveau kan foretage sammenligninger med andet kildemateriale, f.eks. kontrollere aldersangivelserne ved i kirkebøgerne at finde personens fødsels- eller dåbsoptegnelse.

sige noget om, hvor repræsentative resultaterne er for større områder eller for Danmark som helhed⁵.

Adgangen til i fremtiden at kunne anvende en database med data for hver enkelt indbygger i Danmark i 1801 vil gøre langt mere omfattende undersøgelser mulige, og som nogle eksempler på, hvad der kan gøres, skal i det følgende vises nogle beregninger baseret på aldersoplysningerne på personniveau.

I Figur 1 og 2 er vist aldersfordelinger baseret på henholdsvis den samtidige statistik og på individoplysningerne fra folketællingens navnelister⁶. Statistikken 10 års fordelinger viser i grove træk, hvorledes der bliver færre i de ældre aldersklasser, og at der efterhånden bliver et kvindeoverskud på grund af mændenes overdødelighed i de ældste aldersgrupper, mens etårsfordelingen

giver et langt mere nuanceret billede, hvor f.eks. det store frafald i det første år på grund af samtidens store spædbørnsdødelighed er iøjnefaldende. Figur 2 viser også, at der er overraskende få 16-årige og også relativt få 17- og 18-årige. En mulig forklaring på dette forhold kan være de nødår, der ramte landet efter en meget dårlig høst både i 1785 og 1786 og gjorde dele af befolkningen til lette ofre for en typhoid feber, der hjemsøgte landet – i samtiden blev den kaldt forrådnelsesfeber. Epidemien ramte alle aldersklasser, men var særlig slem ved børnene, så vidt det kan bedømmes ud fra de 10 års aldersinddelinger, som biskopperne anvendte, når de indsendte årsberetninger om antallet af fødte, døde og viede i deres stift. I Århus stift var der således 42% flere døde blandt de 0-9-årige i 1786, end der gennemsnitligt havde været i årene 1780-84.

Fig.1
Danmark 1801, 10 års
aldersfordelinger

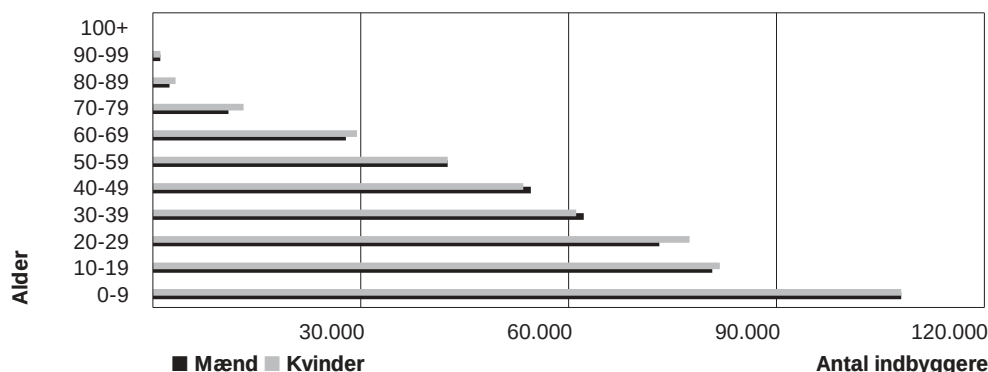
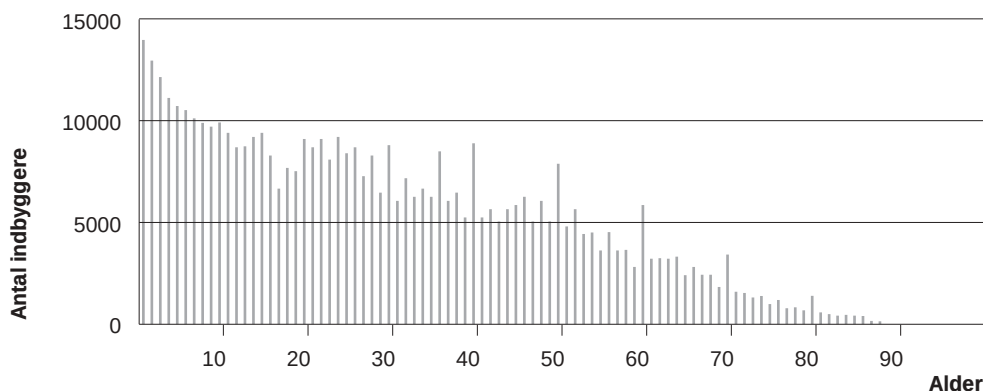

Fig. 2
Danmark 1801, et års
aldersfordelinger

- Se f.eks. Brinch (1972-74) og Thestrup (1990) om 1801-tællingens fuldstændighed og Johansen (1975) om anvendelse af mandtalslisternes oplysninger i mikroanalyser af lokalområder.
- Talmaterialet, der er anvendt i Figur 2, omfatter kun godt halvdelen af 1801-befolkningen, da tal for den samlede befolkningen endnu ikke var indtastet og korrekturlæst, da materialet blev taget ud af KIP-databasen.

Alders- gruppe	Sidste ciffer i opgivet alder						Ciffer 9 i % af ciffer 6-2	
	6	7	8	9	0	1		2
	- - - - - Antal i DDA-stikprøven - - - - -							
16-22	6689	7763	7585	9150	8849	9105	8141	16
26-32	7733	8270	6533	8859	6102	7226	6314	17
36-42	6066	6413	5260	8889	5322	5707	5041	21
46-52	4983	6066	5015	7919	4760	5744	4395	20
56-62	3645	3735	2869	5943	3251	3289	3201	23
66-72	2454	2494	1937	3469	1659	1585	1274	23
76-82	861	831	746	1413	610	512	398	26

Tabel 1
Runde aldre i 1801-
folketællingen

Et andet forhold, der kommer tydeligt frem i Figur 2, er en tendens til at opgive runde aldre. Datidens befolkning har formodentlig ikke været for sikre i at kende deres egen alder. De har derfor opgivet, at de f.eks. var 50 år gamle, mens de måske i virkeligheden var 49 eller 51. I figuren viser det sig ved, at de aldre, der ender på 9, rager op over de omkringliggende. Når det er endetal 9 og ikke 0, der er mange af, skyldes det, som omtalt i note 2, at der her er anvendt den fyldte alder og ikke navnelisternes løbende alder.

Omfanget af disse fejlangivelser kan man få et indtryk af fra Tabel 1, der viser, hvor meget de aldre, der ender på 9, er overrepræsenteret. Allerede fra 40 års alderen har der tilsyneladende været problemer, og fejlen bliver mere udtalt for de ældste aldersklasser. Et nærmere studium af aldrene omkring de „runde“ år tyder dog på, at det især er naboaldrerne, der er få af, så formodentlig er fejlene som oftest kun på et eller to år.

Afrundingsfejlene kan have en væsentlig

betydning, når man vil anvende den officielle statistiks tal, idet problemerne findes i endepunkterne på de aldersintervaller, som statistikken bruger. Resultatet vil være, at statistikkens tal tyder på en yngre befolkning, end den der rent faktisk har været.

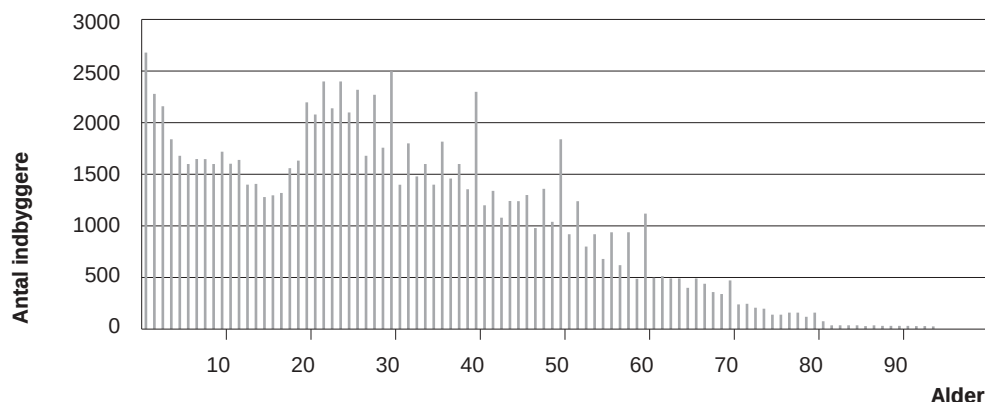
Et andet område, hvor adgang til den finere aldersfordeling for en stor befolkningsgruppe kan give mere nuancerede resultater, er ved bedømmelsen af omfanget af de indenlandske vandringers omfang og det tidspunkt i livet, hvor de er foregået. Til illustration af dette forhold er i Figur 3 vist en etårs-aldersfordeling for hovedstadens befolkning, der var på godt 100.000 ved 1801-folketællingen. Sammenligner man denne med fordelingen for hele landet i Figur 2, ser man en betydelig forskel. Mens der for hele landet er tale om forholdsvis jævnt faldende aldersgrupper – bortset fra årgangene omkring de 16-årige – er den københavnske af en helt anden form.

Faldet findes kun frem til omkring 14-15 års alderen, hvorefter der er en kraftig stig-

	Mænd			Kvinder			
	Ugifte	Gift	Enkemænd	Ugifte	Gift	Separerede	Enker
I alt	1050	63	2	719	217	2	16
Heraf:							
Hjemmeboende uden							
anden betegnelse	16	1	-	116	-	1	1
Gift uden anden betegnelse	-	-	-	-	210	-	-
Arbejdsmænd, tjenere,							
tjenestepiger	88	4	-	511	1	1	3
Håndværkere ol.	325	26	-	16	-	-	3
Ved militæret	365	25	2	-	-	-	-
Studerende	901	-	-	-	-	-	-
Andet	166	6	-	76	6	-	9

Tabel 2
Civilstand og erhverv for
22-årige i København i 1801

Fig. 3
København 1801, et års
aldersfordelinger

ning, så årgangene, der er midt i tyverne, er næsten lige så store som de yngste børneårgange.

Dette forhold er naturligvis et udtryk for de omfattende vandringer til København, og adgangen til det indtastede grundmateriale gør det til en overkommelig opgave at undersøge noget af baggrunden for, at de mange indvandrere søgte til hovedstaden. Man kan få et indtryk af dette ved fra oplysningerne på individniveau at udtage alle 22-årige, som tilhører en af de store årgange ifølge Figur 3. En optælling af erhvervs- og boligoplysningerne for 1115 mænd og 954 kvinder på denne alder giver det i Tabel 2 viste resultat.

Fordelingen viser, at militæret, håndværket og studier ved universitetet har været de tre hovedbeskæftigelser i København for de unge mænd og plads som tjenestepige for de unge kvinder. En del af disse har naturligvis været født i København, men alle disse beskæftigelser har uden tvivl også trukket mange til sig fra provinsen, fra Norge og fra de nærmest liggende lande. Antallet af håndværkere har dog nok været usædvanligt stort i 1801. En opsplitning af denne gruppe på fag viser, at det især var byggefagene, der var talrigt repræsenteret, og det hænger utvivlsomt sammen med, at byggevirk-somheden i 1801 på grund af de store brande i byen midt i 1790'erne var unormalt stor.

De publicerede tabeller fra 1801-tællingen omfatter som nævnt alene de grove alders-, civilstands-, køns- og erhvervsfordelinger, og der er typer af oplysninger, som overhovedet ikke er blevet tabuleret hverken i sam- eller eftertiden. Her vil den nye elektroniske udgave af folketællingen med individoplysninger også være et godt redskab til

hurtigt at få udvidet kendskabet til detaljer i de danske befolkningsforhold omkring 1801.

Et par eksempler på sådanne helt nye muligheder skal vises i det følgende for at illustrere mulighederne.

Ved de lokale myndigheders udfyldelse af skemaerne var overskriften på en af rubrikkerne: „Ugift eller gift, og hvor ofte de har været i ægte- eller enkestand“. Det var altså ikke tilstrækkeligt blot at skrive „gift“, men der skulle skrives „gift første gang“, „gift anden gang“ etc. og tilsvarende for enkerne og enkemændene. Denne type oplysning, der også var blevet krævet i 1787, men bortfaldt ved senere folketællinger, er aldrig blevet tabuleret for større områder, men er en enkel procedure ud fra den elektroniske udgave. I Tabel 3 er foretaget en opgørelse ud fra materialet fra den middelalderlige del af København, dvs. området mellem Vesterport og Kongens Nytorv, der rummede ca. halvdelen af hovedstadens befolkning i 1801.

Tabellen viser, at der på grund af den høje dødelighed, selv i de tidlige voksenal-dre, var mange enker/enkemænd og flergangsgifte i hovedstaden. Allerede når man var i halvtredserne, var det omkring en tredjedel af de mænd, der på et tidligere tidspunkt var blevet gift, der nu havde mistet mindst én ægtefælle, mens det for kvinderne var over halvdelen. Tallene viser desuden, at var man blevet enke eller enkemand, var det meget normalt at gifte sig igen, især blandt mændene. For dem var der helt til tres-årsalderen flere, der var gift 2., 3., 4. eller endda 5. gang, end der var enkemænd, og det er først blandt mænd i halvfjerds-erne, at der er et betydeligt overtal af enkemænd. For kvinder, der blev enker, var sandsynligheden

for at blive gift igen noget mindre, men også blandt dem er der mange flergangsviede, og det ses, at en enkelt endda har præsteret at være i sit fjerde ægteskab i en ret ung alder – nemlig den 37-årige Anne Hansdatter, gift med snedkermester Isach Egeland og boende i Rosenborg kvarter, matr. nr. 159.

En sammenligning af tabellens ugifte set i forhold til antallet af gifte og enker/enkemænd i de forskellige aldersklasser tyder på, at vielsesalderen ved første vielse har været høj. Både for mænd og kvinder er

det først i aldersgruppen fra 30 til 34 år, at de ugifte udgør under halvdelen af alle i gruppen. Der var dog enkelte tidligere vielser. Den yngste gifte mand var 19, og den yngste gifte kvinde kun 15 – hvis man ellers kan stole på de opgivne aldre. Udregning af gennemsnitlige vielsesaldrer ud fra samtidigt materiale vanskeliggøres af, at kirkebøgerne først fra 1813 har vielsesaldrer på alle de gifte, men det er muligt ud fra folketællingerne at foretage en indirekte beregning af gennemsnitsalderen ved første vielse, når

Alders- gruppe	Ugifte	Gifte						Enker/Enkemænd				
		1	2	3	4	5	ukendt	1	2	3	4	ukendt
Mænd:												
15-19 år	2159	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20-24 -	2609	169	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-
25-29 -	1979	697	10	-	-	-	6	11	-	-	-	-
30-34 -	894	994	40	2	-	-	9	25	1	-	-	-
35-39 -	727	1284	84	1	-	-	20	39	1	-	-	5
40-44 -	360	999	99	6	-	-	4	52	3	-	-	5
45-49 -	282	933	165	7	-	-	11	74	6	1	-	7
50-54 -	155	570	141	15	1	-	6	74	9	-	-	5
55-59 -	147	448	100	12	2	2	4	84	12	-	-	8
60-64 -	60	255	67	6	1	-	5	68	11	1	-	4
65-69 -	61	154	67	10	3	-	3	75	10	1	-	8
70-74 -	23	67	30	7	-	-	-	56	6	1	-	7
75-79 -	20	32	22	1	1	-	-	28	9	1	1	2
80-84 -	2	14	4	1	-	-	-	14	3	-	-	-
85-89 -	1	3	4	-	-	-	-	3	1	-	-	1
90-94 -	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
95-99 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kvinder:												
15-19 år	2095	73	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
20-24 -	2348	598	8	-	-	-	11	20	-	-	-	3
25-29 -	1524	1102	46	1	-	-	18	76	-	-	-	7
30-34 -	565	1073	70	2	-	-	14	91	2	1	-	9
35-39 -	465	1176	131	8	1	-	10	144	9	-	-	18
40-44 -	215	806	112	5	-	-	9	170	19	1	-	9
45-49 -	238	723	151	11	-	-	12	257	30	2	1	30
50-54 -	177	428	109	14	-	-	8	251	32	3	-	26
55-59 -	162	321	87	8	-	-	8	291	46	3	-	33
60-64 -	114	158	44	6	-	-	2	255	41	3	-	21
65-69 -	106	100	43	5	-	-	3	271	43	-	-	43
70-74 -	43	31	13	3	-	-	3	174	30	1	-	25
75-79 -	29	18	7	1	-	-	-	129	20	1	-	22
80-84 -	7	3	3	1	-	-	2	35	6	1	-	9
85-89 -	9	-	1	-	-	-	-	17	3	1	-	1
90-94 -	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
95-99 -	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-

Tabel 3
Civilstandsfordeling for den voksne befolkning i den ældste del af København (området mellem Vesterport og Kongens Nytorv) – tallene under gifte og enker/enkemænd angiver ægteskabs/enkestændens nummer

man kender civilstandsfordelingen for 5-års aldersgrupper⁷. Denne metode giver som resultat, at alderen har været 32 år for mænd og 27 for kvinder. Navnlig for mænd er dette meget højt, og lidt højere end det kendes fra samtidige beregninger fra andre dele af landet. Det er formodentlig især den store gruppe af ugifte soldater og studerende, der medvirker til dette resultat.

Et andet område, som den samtidige statistik forsømte, var at foretage opgørelser på husstands- eller familieniveau, og man kan derfor ikke, uden at gå til tællingslisterne med opregningen af hver person i den enkelte husholdning, få et indtryk af, hvad der har været typisk. Interessen for oplysninger på dette område har været stor i de seneste 20-30 år, hvor det internationalt har været diskuteret, hvor langt tilbage i tid kernefamilien har været den typiske familieform, og om den har afløst en tidligere tids storfamilie, hvor tre eller flere generationer levede under samme tag. Hittidige undersøgelser på dansk materiale, der har anvendt 1801-folketællingens lister, har kun kunnet arbejde med stikprøver, og det er usikkert, hvor repræsentative de er. I fremtiden vil det være muligt ud fra den elektroniske udgave af folketællingen at bearbejde et langt større materiale.

Som et foreløbigt udgangspunkt for, hvad 1801-tællingen tyder på, er i Tabel 4 vist resultater fra en stikprøve, der tyder på, at der på landet kun fandtes få storfamilier, idet andre familiemedlemmer end mand, kone og børn er sparsomt repræsenteret og som oftest kun med en enkelt person af den ældre generation og fortrinsvis på gårdene. Årsagen synes at have været, at et ejer- eller fæsterskifte normalt først fandt sted, når en af ægtefællerne i den ældre generation døde. De unge måtte altså vente med at gifte sig, til enten en far eller en mor døde, og det har medvirket til den høje vielsesalder, som man finder i samtiden.

Det ses også, at der er flere børn i gårdmandshusstandene end i de andre erhvervsgrupper. Det skyldes ikke så meget, at gårdmændene fik flere børn, men i højere grad, at gårdmandsbørnene forblev længere i hjemmet end f.eks. husmandsbørnene. En nærmere undersøgelse af aldersfordelingen for de hjemmeværende børn viser således, at der er langt flere halvvoksne børn på gårdene, og at der er husmandsbørn, der er kommet ud for at tjene allerede inden konfirmationen. En anden væsentlig årsag til, at gårdmandshusstandene har flere medlemmer end de øvrige grupper, er tjenesteholdet, som næsten helt mangler hos husmænd og

Tabel 4
Den gennemsnitlige husstands-sammensætning i 26 landsogne fordelt efter husstandsoverhovedets erhverv

	Gårdmænd	Husmænd	Daglejere	Håndværkere
Mænd:				
Husstandsoverhoved	1,0	1,0	1,0	1,0
Sønner	1,3	0,6	0,6	1,0
Andre familiemedlemmer	0,1	-	-	-
Tjenestekarle/svende	0,9	-	-	0,3
Logerende ol.	0,1	-	-	0,1
Kvinder:				
Hustru	1,0	1,0	1,0	0,9
Døtre	1,2	0,8	0,8	0,9
Andre familiemedlemmer	0,2	0,1	0,1	0,1
Tjenestepiger	0,6	0,1	-	0,1
Logerende ol.	0,1	0,1	-	0,1
Gennemsnitlig husstands-størrelse	6,5	3,7	3,5	4,5

7. Jf. den metode, der er beskrevet i John Hajnal: Age at Marriage and Proportions Marrying, Population Studies, vol. VI (1953-54), s. 111-136.

daglejere, hvorimod nogle håndværkere havde svende boende hos sig.

De ovenstående eksempler kan forhåbentlig vise, at den nye og lettere adgang til 1801-folketællingens tællingslister ikke blot vil give gode muligheder for at finde oplysninger om enkeltpersoner, men at den også vil give mulighed for omfattende undersøgelser, der kan give klarhed om væsentlige sider af befolkningssammensætningen, og mulighederne vil blive endnu større, hvis det inden for en ikke for fjern fremtid bliver muligt at koble folketællingsoplysninger sammen med andet kildemateriale på individniveau, så analyser ikke blot kommer til at foregå ved undersøgelser af tværsnit på et givet tidspunkt, men også giver mulighed for at se på udviklingen over tid.

Litteratur

- BECK, MUSSE (1990): „Folketællingen 1801 på Mandø“. Fortid og Nutid.
- BEGTRUP, G. (1803-13): *Beskrivelse over agerdyrkningsens tilstand i Danmark*, vol. I-VII.
- BERGSØE, A.F. (1844-53): *Den danske Stats Statistik I-IV*.
- BRINCH, BENNY (1972-74): „Folketællingen 1801“. FoN, 25, pp. 279-98.
- BRINCH, BENNY (1973): „Befolkningsudviklingen på Fur 1801-1834“. Unpublished MA-thesis, Aarhus University.
- CHRISTENSEN, TOMMY P. (1988): „Folketællingen 1801 – pålidelig eller mangelfuld?“. Personal historisk Tidsskrift, 108, pp. 131-50.
- DEGN, OLE (1991): *Alle skrives i mandtal*. Arkivernes Informationsserie.
- FALBE-HANSEN V. OG SCHARLING W. (1885-91): *Danmarks Statistik I-V plus supplement*.
- GILLE, H. (1949): „The Demographic History of the Northern Countries in the Eighteenth Century“. Population Studies, III, 1, pp. 3-65.
- HAJNAL, JOHN (1954): „Age at Marriage and Proportions Marrying“. Population Studies, VII, pp. 111-136.
- HOLCK, AXEL (1901): *Dansk Statistiks Historie 1800-1850*.
- JENSEN, ADOLPH (1935): „Befolkningsforhold i de nordiske lande i det 18. århundrede“. NØT, pp. 1-63.
- JOHANSEN, HANS CHR. (1975): *Befolkningsudvikling og familiestruktur i det 18. århundrede*.
- JOHANSEN, HANS CHR. (1979): *En samfundsorganisation i opbrud 1700-1870*. Dansk social historie, vol. IV.
- JOHANSEN, HANS CHR. (1983): *Næring og bystyre*. Odense 1700-1789.
- JOHANSEN, HANS CHR. (2000): *The Danish 1801 Census, Research Report 19*, Danish Center for Demographic Research, Odense.
- LASSEN, AKSEL (1965): *Fald og fremgang*.
- MOMSEN, INGVER E. (1974): *Die allgemeinen Volkszählungen in Schleswig-Holstein in dänischer Zeit, Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins*, Bad 66.
- OEDER, G.C. VON (1789): *Aufsätze betreffend die im Jahre 1769 in den Königlichen Dänischen Staaten in Europa vorgenommene Volkszählung*, Sammlungen zur Geschichte und Statswissenschaft, I, pp. 1-138.
- PRAM, CHRISTEN HENRIKSEN (1808): *Om befolkningen i Skandinavien og dens tilvæxt i tidsløbet 1769-1800*. Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter IV.
- SCHLEGEL, J.F.W. (1793-96): *Statistisk beskrivelse af de fornemste europæiske stater*, I-II.
- THAARUP, FR. (1812-19): *Udførlig vejledning til det danske monarkis statistik I-VI*.
- THESTRUP, POUL (1971): *The Standard of Living in Copenhagen 1730-1800*.
- THESTRUP, POUL (1987): *Vaccinationskommissionen og befolkningsstatistikken, SPOR – arkiver og historie*, Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987.
- THESTRUP, POUL (1990): „Folketællingernes kvalitet – et absolut eller relativt begreb?“. FoN, pp. 111-25.
- ÅKERMAN, SUNE ET AL. (1978): *Chance and change*.

Kildeindtastningsprojektet

Af Nanna Floor Clausen, DDA

Denne artikel vil først beskrive kildeindtastningsprojektet generelt og derefter arbejdet med at færdiggøre 1801-folketællingen.

De oprindelige kilder til folketællingerne er bevaret i Rigsarkivet. Der er siden blevet lavet Xerox-kopier af dem til brug på arkivernes læsesale. Der er derfor let adgang til at studere disse kilder for både forskere og amatørhistorikere. Som beskrevet andetsteds indeholder folketællingerne megen værdifuld viden om den samlede befolkning på det tidspunkt, folketællingen blev gennemført, og megen viden som datiden på grund af manglende ressourcer ikke har kunnet udnytte.

I dag er der, med den udbredte adgang til computere, mulighed for at foretage nye undersøgelser af materialet. En vigtig forudsætning for, at dette kan lade sig gøre, er, at kilderne er tilgængelige i maskinlæsbar form. Man kan her vælge flere muligheder, der medfører forskellig brug af materialet. Ved at indscanne kilderne kan man få læseadgang til kilderne uden at skulle besøge et arkiv, men man kan ikke foretage elektronisk behandling af materialet. Den anden mulighed er at overføre kilderne til edb og helst i en så kildetro udgave som muligt. Denne overførsel, kaldet transkribering, kan i dag kun lade sig gøre manuelt. Det er anslået, at alene for folketællingernes vedkommende er den nødvendige arbejdsindsats af størrelsesordenen 1000 årsværk. Derfor har edb-behandlingerne af vores demografiske kilder hidtil betjent sig af relativt små udsnit. Blandt undersøgelser, der anvender edb-behandling af danske demografiske kilder, kan særligt peges på Hans Chr. Johansens to store undersøgelser¹, hvor der blev opereret med datamængder på

omkring 100.000 registreringer. Yderligere er der, især i slutningen af halvfjerdserne og begyndelsen af firserne, lavet mange mindre undersøgelser med nogle få tusinde registreringer. Store indtastningsprojekter har nok været planlagt, men er ikke blevet gennemført. Det har ikke været anset for en farbar vej at gennemføre de store indtastninger med offentlige midler, som det er tilfældet i udlandet (især Sverige). Fondsfinansiering er naturligvis en mulighed, men ikke til det samlede indtastningsarbejde². Uden offentlige midler eller fondsmidler har der ikke hidtil aftegnet sig nogen mulighed for at gennemføre et så stort indtastningsprojekt.

Imidlertid har Danmark mange seriøse amatørhistorikere og gode relationer mellem de professionelle historikere og amatørerne. Den typiske amatørhistoriker er lidt oppe i årene, og de fleste, men dog ikke alle, er interesserede i slægtsforskning. En del af amatørhistorikerne skriver kilder af. Det har nogle amatørhistorikere gjort i hundrede år. På landsarkiverne kan man finde produkter af denne aktivitet. Det kan være håndskrevne registre til kirkebøger, maskinskrevne afskrifter af dele af tingbøger, seddelregistre over personer og meget andet. Specielt for arkivarerne på landsarkiverne har det ofte været vanskeligt at forstå formålet med denne afskrivningsaktivitet, idet kilderne jo fortsat findes, og hvis de kan skrives af, kan de jo også læses. Forklaringen skal nok søges i, at der simpelthen er en arbejdsglæde forbundet med at omsætte en vanskeligt tilgængelig tekst til en mere tilgængelig form. En vigtig dimension i denne arbejdsglæde er naturligvis overbevisningen om, at det arbejde, man udfører, kan lette vejen

1. Data fra disse undersøgelser er tilgængelige gennem DDA, som DDA-0101 til DDA-0106 og DDA-0181 og DDA-0182: Udvalgte landsogne 1741-1801, og DDA-0230: Den danske bybefolkning i det 18. århundrede (Odense).

2. En undtagelse er her indtastningen af udvandrersprotokollerne.

til kilderne for andre. Med inddragelse af computere opstår der meget interessante muligheder i kraft af, at mange mennesker finder glæde ved at omsætte kilderne. I det omfang det lykkes at koordinere indsatsen, har vi netop herigennem den indtastningsressource, som vi ikke kan finde på anden vis.

Når det drejer sig om edb-anvendelse inden for historiefaget, er foreningen Data-behandling i Slægtsforskningen, DIS-Danmark, en central organisation for amatør-historikerne. Som navnet angiver, er udspringet for foreningen genealogisk. (Når forkortelsen er DIS-Danmark, hænger det sammen med, at der også i andre nordiske lande er DIS'er). Ved siden af genealogier arbejder DIS med registrering og systematisering af kildeindtastninger. DIS-Danmark er en meget stor forening, som ydermere er i kraftig vækst.

Indtastningsvejledning

I 1992/1993 fandt en gruppe bestående af interesserede forskere, repræsentanter for DIS-Danmark og fra Dansk Data Arkiv sammen om at udarbejde retningslinier for den igangværende afskrivning af kilderne. Man havde fra starten en ambivalent holdning til, hvor meget man kunne 'forlange' af de frivillige indtastere. Der blev udarbejdet meget detaljerede strukturer for, hvordan de forskellige folketællinger skulle indtastes afhængig af deres udformning. Tillige blev der udarbejdet strukturer og beskrivelser af de enkelte felter og hvordan man kunne indtaste i det, der blev kaldt den 'udvidede model'. Her kunne man f.eks. dele et navn op i: fornavn, efternavn (patronym) og efternavn (restnavn). På den anden side veg man på mange punkter tilbage for at stille for kategoriske krav til, hvordan indholdet skulle overføres til edb³. Vejledningen er siden hen jævnligt blevet gjort mere præcis og krævende. Dette skyldes, at folketællingerne er blevet gjort tilgængelige på internettet fra en database, og det stiller krav til udfyldningen af de enkelte poster, for at de

kan være meningsfyldte, når de ses enkeltvis. Alle henvisninger til strukturer er blevet fjernet, og der modtages nu kun indtastninger, der er foretaget i WinKip (se nedenfor). Endvidere har det altid været et ufravigeligt princip, at der skal indtastes nøjagtigt, som der er skrevet i kilden. Hvis man selv ved mere end kilden, f.eks. fra kirkebøger, kan denne viden tilføjes i et kommentarfelt, men afskriften skal vise, præcis hvordan det er skrevet i kilden. Et eksempel er, at der ofte ud for 'Stilling i husstanden' er sat en mængdeklamme ('Tuborg') og skrevet 'Tjenestefolk'. Dette skal ikke rettes til hhv. 'tjenestepige' eller 'tjenestedreng'.

Indtastningsvejledningen er tilgængelig på internettet⁴.

Kildeindtastningsprogrammer

Der var fra begyndelsen ikke tænkt på at udvikle et specielt indtastningsprogram, men at det skulle være muligt at indtaste i de programmer, der nu engang var udbredt, blot de foreskrevne strukturer blev overholdt.

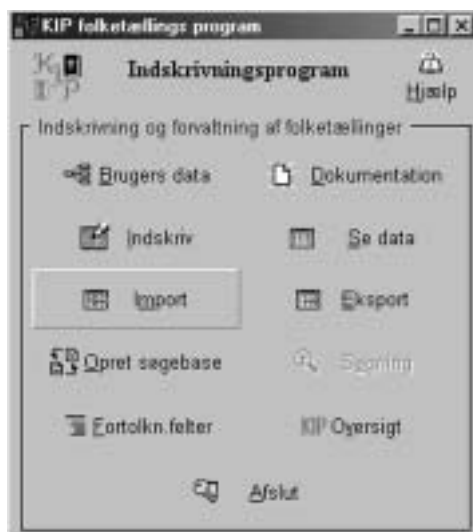
I 1993 begyndte de første indtastninger at blive afleveret til Dansk Data Arkiv (DDA), og det viste sig hurtigt, at det var uoverkommeligt at modtage i mange forskellige formater. Desuden var der et ønske blandt indtasterne om at have et program, der kunne benyttes i arbejdet, da mange er usikre over for brugen af databaseprogrammer, og endelig er de relativt dyre at anskaffe. Elsebeth Paikin fra DIS-Danmark sørgede derfor for, at der blev udviklet et program specielt beregnet til at indtaste folketællinger. Dette program, KIP 1.0, var baseret på en Paradox 4.0 til DOS runtime. Siden hen er dette program, kaldet KIP 2.0, blevet udviklet til også at kunne anvendes ved indtastning af andre kildetyper. KIP 2.0 var baseret på en Paradox 4.5 til DOS runtime og kom i 1996. Med tiden blev det dog stadig vanskeligere for indtasterne at benytte et DOS-baseret program, og i 1999 havde en person, der var helt uden for kildeindtastningsprojektet men til gengæld ivrig pro-

3. SAKI-vejledningen er publiceret som DDA-Nyt nr. 65, 1993, pp. 7-137. Heraf udgør beskrivelsen af SAKI-modellen pp. 57-76.

4. <http://ddd.dda.dk/indtastningsvejledning.htm>

grammør, opdaget, at der her var et behov, han⁵ kunne hjælpe med at opfylde. Uden at kende til hverken kildeindtastning eller slægtsforskning har han udviklet et Windows-baseret program. Dette program er udviklet i nært samarbejde med ivrige indtastere, der har et stort kendskab til både KIP 2 og folketællingerne. Der er således blevet rettet på feltstørrelser, så al information fra kilderne kan blive placeret i de korrekte felter, og overflødige felter er blevet fjernet.

Startbillede til WinKip

Som det fremgår af ovenstående illustration, er der et punkt kaldet 'Dokumentation'. Før man kan påbegynde en indtastning, skal man til systemet oplyse, hvem man er, hvilken indtastning man skal i gang med, dvs. hvilket sogn, kildetype (indtil videre altid FT) og årstal. Man skal endvidere oplyse, hvilket forlæg man har anvendt og hvordan det er anskaffet – oftest er det udlånt fra DDA. Alle, der benytter programmet, er forpligtet til at aflevere en kopi til DDA.

En klar forudsætning for den udbredte benyttelse af WinKip og for, at DDA kan forlange programmet benyttet, er, at det kan hentes gratis fra internettet⁶. Der arbejdes til stadighed på programmet, og det er derfor nødvendigt at sikre sig, at man har den nyeste version.

Programmet kan huske indholdet fra de foregående poster og udfylde med denne information. Det reducerer selve indtastningsarbejdet betydeligt.

Disse programmer har været medvirkende til at gøre både indtastning og datamodtagelse lettere for både indtastere og for DDA, som det også fremgår af figuren over KIP-udviklingen (se nedenfor).

I forbindelse med indtastningen af 1801-folketællingen er der til WinKip blevet udviklet et særligt udskrivningsprogram for netop 1801-folketællingen.

Koordinering af projektet

Fra projektets start i 1993 blev det besluttet, at de indtastede kilder skulle afleveres til DDA, der i forvejen havde ekspertisen til langstidsopbevaring af maskinlæsbare materialer. En anden vigtig grund var, at DDA fik en aftale med Rigsarkivet om at få et sæt kopier af folketællingsprotokollerne fra 1787-1850 samt for København 1885. Disse bliver udlånt til indtasterne til brug for deres afskrivninger. Ligeledes råder DDA over microkort (fra 1787-1860 samt 1880 og 1890), der kan udlånes på samme vilkår.

Det blev derfor også DDA, der kom til at lede koordineringen af indtastningsarbejdet. Et meget vigtigt aspekt i dette arbejde er at undgå, at flere personer indtaster den samme folketælling. Der er derfor udarbejdet et program til at håndtere denne side af projektet, og dette program blev fornyet i 2000. Denne forbedring har medført, at fejlriskoen er blevet stærkt minimeret, og samtidig er den administrative procedure blevet forenklet, mere overskuelig og dermed hurtigere. Dette har stor betydning, da DDA's ressourcer til KIP-projektet er meget begrænsede. Hvad det derudover har betydet for projektet, fremgår også af figuren over KIP-udviklingen (side 26).

For at en indtaster kan påbegynde en indtastning, skal han/hun først henvende sig til DDA. Her oplyser indtasteren, hvilket sogn og år han/hun vil indtaste. Hvis ingen er i gang med dette område, får indtasteren tildelt et såkaldt 'indtastningsnr'. Dette nr. skal tilføjes hver eneste post i en indtastning og sikrer sammen med et tilføjet løbenr, at en post er entydig og kan findes i databasen. Endvidere bliver det skrevet i en database, at nu er dette område under indtastning.

5. Otto Chr. Thygesen, København

6. <http://winkip.dk>

Indtastningsbillede til WinKip

Vælg lokketelling

Sogn: Budolfi Lunde sogn Proj. navn: FT-1801
 Herret: Hornum Begyndt den: 11/08/01
 Amt: Aalborg Indt. nummer: 88521

Lebensnummer: 380 Køn: M
 Kildehv.: 227 St. hus: Husbonds boer i Aalborg, Kibstænd i Aalborg
 Kildestednavn: Sophiesdals Bye Kildealder:
 Husst. nr.: Nr. 38 Livstand:
 Adresse:
 Navn: Andrew Krog Nr. søgsk.:
 Kommester: Ejer en Jordgaard Schaiborg kaldet

Husk Tysk Indsæt Første Tid. Næste Sidste Ny Slet Ret Gem Fortryd Label Betr

En gang ugentlig, som regel, udskrives der en oversigt over status i projektet, og denne oversigt bliver lagt på internettet, hvor alle interesserede kan følge udviklingen⁷. Tidligere blev den udgivet på papir, men pga. projektets omfang er det ikke længere økonomisk forsvarligt eller arbejdsmæssigt overkommeligt.

En meget spændende udvikling i koordineringen af projektet har været udviklingen af entydige sognekoder. Der er i Danmark mange sogne, der har det samme navn, og det er således nødvendigt at udvikle et system, der edb-mæssigt kan skelne sognene fra hinanden. Finn Andersen, Landsarkivet i København, påbegyndte arbejdet med at tildele sognene entydige koder. Han tog udgangspunkt i kommunekoderne og tilføjede løbenr. til disse. Sognekoderne var i begyndelsen et selvstændigt program, men er i WinKip blevet indarbejdet som en del af programmet. Efterhånden som indtastningsarbejdet har udviklet sig, er der blevet behov for nye koder og ikke mindst efter at indtastningen af de sønderjyske områder er påbegyndt. DDA har overtaget arbejdet med at vedligeholde og udbygge listen over sognekoder. Denne liste kan hentes fra

internettet og importeres til WinKip, så man er sikker på at benytte de korrekte koder⁸. I begyndelsen af projektet var der en del uensartet indskrivning af de 'geografiske' oplysninger, der vanskeliggjorde søgninger, men disse problemer er nu overvundet.

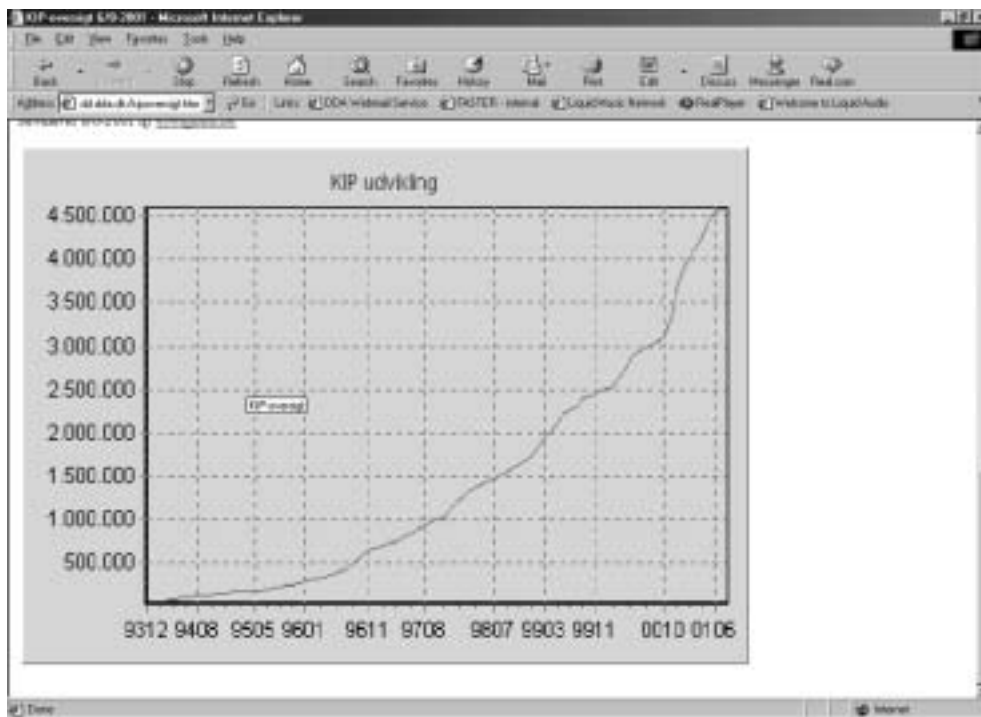
Ophavsret mm.

For KIP-materialer har der indtil videre været de samme regler som for alle andre datamaterialer i DDA: indtaster (=donor) har ejerskabet. Ejerskabet er ikke overgivet til DDA ved afleveringen, men DDA har visse begrænsede rettigheder vedr. redistribueringen af materialet. For KIP-materialerne er disse rettigheder 'fri distribution til alle til ikke-kommerciel brug'.

Der er ingen, der får et datamateriale fra DDA, der har ret til at videredistribuere det, da DDA ikke har ret til at videregive denne rettighed. Hvis nogen har fået et datamateriale fra DDA og møder nogen, der gerne vil have dette materiale, er den eneste lovlige måde at henvise denne person til DDA. DDA garanterer dermed tredieparten, at det materiale, vedkommende får udleveret, er det samme som det, der blev afleveret, og

7. <http://ddd.dda.dk/asp/kipfolderform.asp>

8. <http://winkip.dk/download/WinKip.htm>

at det ikke er blevet ødelagt gennem distribution. Denne regel volder i dag en del problemer, som jeg vil vende tilbage til.

Data, der er fremkommet via KIP-projektet, indeholder altid information om identificerbare personer. (Det er faktisk ideen med projektet). Dette betyder, at disse materialer altid tilhører den kategori af kilder, der henhører under lovgivningen om adgangen til oplysninger om privatpersoner. Overholdelsen af denne lov varetages af Datatilsynet. Det betyder, at der kun kan indtastes fra folketællinger, der er gennemført for mere end 80 år siden. Den sidst frigivne er folketællingen fra 1921. Den skal dog først overføres til mikrofiche, før den kan anvendes i dette projekt.

Samarbejdet mellem DDA og indtasterne

Som beskrevet ovenfor, udøves den praktiske koordinering af indtastningsarbejdet af DDA. Men ud over denne side af projektet er der varetagelsen af forholdet til indtasterne og deres ønsker til projektet. Det er meget vigtigt at bevare det gode forhold, da det

netop drejer sig om frivilligt arbejde, hvor der ikke er formelle samarbejdsrelationer og alligevel er et behov for gensidig information. Indtasterne er oftest personer, der er interesserede i slægtsforskning, og mange indtastere er derfor medlemmer af foreninger for slægtsforskere. DDA har derfor et samarbejde med disse foreninger og med andre personer, der har lagt et stort engagement og arbejde i indtastningsarbejdet, og håber på denne måde at få så megen information vedr. indtasternes ønsker som muligt. Samtidig er det en måde at få formidlet DDA's synspunkter og problemer tilbage til indtasterne. Ud over dette formelle samarbejde informerer DDA også via internettet⁹ og ved deltagelse i et diskussionsforum¹⁰ for KIP-projektet på internettet. Indtasterne kan desuden altid henvende sig direkte til DDA.

Til at lede denne side af projektet er der dannet en 'Kildeindtastningskomite'. Den består af repræsentanter for DIS-Danmark, DDA, forskerne, Samfundet for Genealogi og Personhistorie, Sammenslutningen af Lokalarkiver og generelt for indtasterne. Denne komite mødes ca. 3 gange årligt og diskuterer projektets status, problemer og

9. <http://ddd.dda.dk/ddainf.htm>

10. <http://www.dis-danmark.dk/forum>

nye mål og ønsker til projektet. På et af disse møder blev ideen om at færdiggøre folketællingen 1801 til februar 2001 fremlagt og vedtaget.

Færdiggørelsen af 1801-folketællingen

Færdigindtastningen af en hel folketælling kræver, at hele processen bliver grundigt planlagt og gennemtænkt. En af forudsætningerne for, at det overhovedet ville være muligt at nå resultatet, var, at København allerede var indtastet og at ved udgangen af 1999 var ca. 50 % indtastet. Befolkningen var i 1801 iflg. de officielle kilder på 929.000 personer. Der manglede altså ved indgangen til 2000 at blive indtastet godt 450.000 personer.

For at nå dette skulle der gøres 'reklame' for ideen. Indtasterne havde hidtil suverænt bestemt, hvad de ønskede at indtaste. Nu skulle de overtales til at indtaste en bestemt årgang, og samtidig kunne de kun vælge mellem de sogne, der ikke var indtastet i denne årgang.

Et andet vigtigt mål var at få korrekturlæst så meget af materialet som muligt. Enhver ved, at det ofte kan være svært at læse de

originale kilder, og uanset hvor megen umage man gør sig, vil der opstå indtastnings- og læsefejl. Ved at få materialet korrekturlæst af en anden person, finder man en hel del af disse fejl. Alligevel skal brugerne af projektet være klar over, at der stadig er mange fejl i materialet, uanset om det er korrekturlæst eller ej.

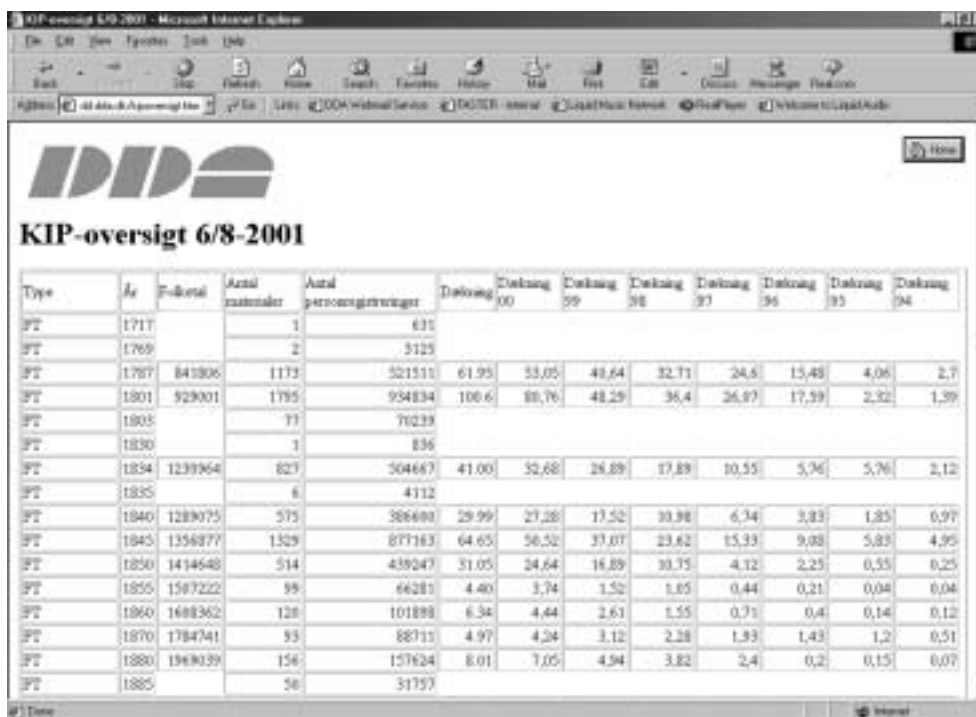
Som omtalt ovenfor ejer hverken DDA eller Kildeindtastningskomiteen de afleverede indtastninger. Det gør indtasteren. Rettelsen af de afleverede, ikke-korrekturlæste materialer var derfor et problem, det var nødvendigt at tage alvorligt.

Det blev vedtaget, at målet var nået, når 90% af personerne var indtastet. Endelig blev det besluttet at udgive den samlede indtastning på cd-rom.

På et møde i slutningen af 2000 blev den endelige plan vedtaget. På det tidspunkt var 75% allerede blevet indtastet og der var derfor stor optimisme mht. til at nå målet til den 1. februar 2001.

Korrekturlæsningen

Med udgangspunkt i DDA's database over indtastningerne var det nemt at udtrække oplysninger om dels, hvem der havde afle-

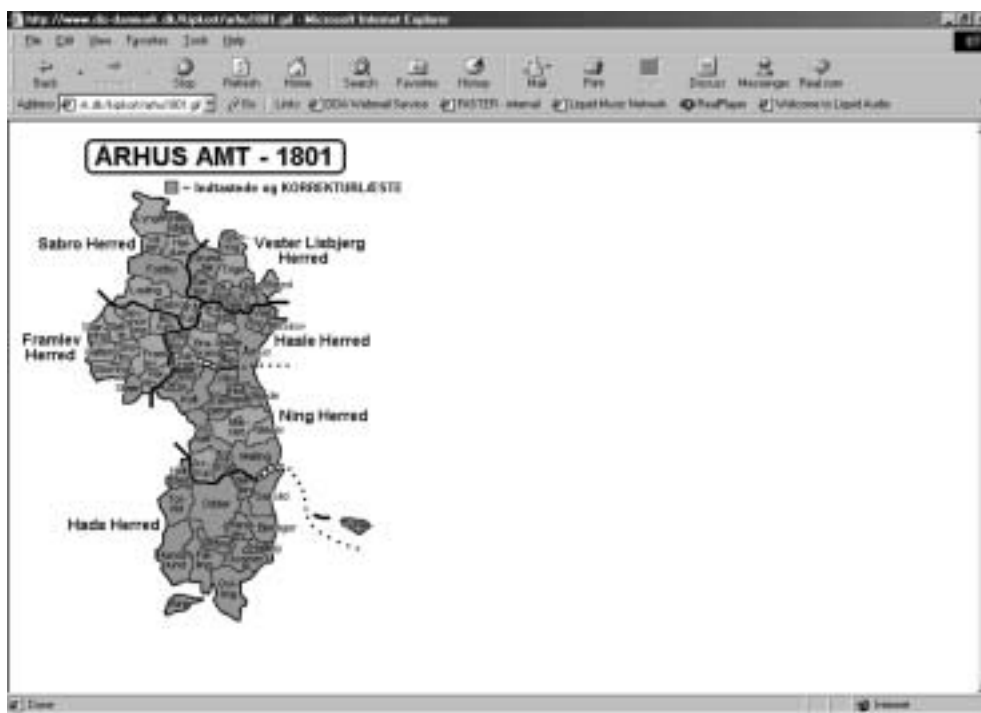

The screenshot shows a web browser window displaying the DDA KIP-overblik 6/8-2001. The page features a table with columns for Type, År, Folketal, Antal rasterkoder, Antal personregistreringer, and Dækning (00-94). The table lists data for various years from 1717 to 1885, showing population figures and coverage percentages.

Type	År	Folketal	Antal rasterkoder	Antal personregistreringer	Dækning	Dækning 00	Dækning 09	Dækning 18	Dækning 27	Dækning 36	Dækning 45	Dækning 54
FT	1717		1	631								
FT	1769		2	3125								
FT	1787	843806	1173	521511	61,95	53,05	48,64	32,71	24,6	15,48	4,06	2,7
FT	1801	929001	1795	954834	106,6	88,76	48,29	36,4	26,87	17,59	2,32	1,39
FT	1803		73	70239								
FT	1830		1	836								
FT	1834	1239964	823	504667	41,00	32,68	26,89	17,89	10,55	5,36	5,76	2,12
FT	1835		6	4112								
FT	1840	1289075	575	386688	29,99	23,28	17,52	10,98	6,34	3,83	1,85	0,97
FT	1845	1356877	1329	877183	64,65	58,52	37,07	23,62	15,33	9,08	5,83	4,95
FT	1850	1414648	514	439247	31,05	24,64	16,89	10,75	4,12	2,25	0,55	0,25
FT	1855	1507222	99	66281	4,40	3,74	1,52	1,85	0,44	0,21	0,04	0,04
FT	1860	1688362	128	101888	6,34	4,44	2,61	1,55	0,71	0,4	0,14	0,12
FT	1870	1784741	93	88715	4,97	4,24	3,12	2,28	1,33	1,43	1,2	0,51
FT	1880	1969039	156	157624	8,01	7,05	4,94	3,82	2,4	0,2	0,15	0,07
FT	1885		56	31757								

Oversigt over dækningen af de forskellige folketællinger 1993-2001

Oversigt over indtastede og korrekturlæste sogne (markeret med mørkt)

veret en indtastning fra 1801 og dels, hvilke indtastninger der manglede at blive korrekturlæst.

Der blev udformet et brev, der i februar 2001 blev sendt til alle indtastere, der opfyldte ovenstående kriterium. Heri blev indtasterne spurgt, om de selv ville rette de fejl, der måtte blive fundet ved en korrekturlæsning eller om de ville give tilladelse til, at andre rettede i deres indtastning. Endvidere blev der i brevet spurgt, om de selv ville være korrekturlæsere. Af de udsendte breve blev langt over halvdelen besvaret. Der var en del spredning i svarene mht., om andre måtte rette i det afleverede materiale, og der måtte derfor tages hensyn til dette, når der skulle korrekturlæses.

Det var oprindeligt planen at nedsætte en gruppe, der hos DDA havde adgang til både indtastningerne og indtastningsforlæggene. Denne gruppe skulle så indføre de rettelser, der var blevet fundet i afleveringerne. Det blev ikke gennemført til 1801-projektet, men der arbejdes videre med denne ide.

For at lette arbejdet med at udsende udskrifter af afleveringerne til korrekturlæsere, skulle de helst forpligte sig til at

læse korrektur på et helt herred ad gangen. Der blev sat en deadline for afleveringer af korrekturlæsninger til 1. maj 2001.

På internettet havde DIS-Danmark i forvejen udarbejdet kort¹¹ over, hvilke sogne der var under indtastning eller reserverede. Nu blev der for 1801-folketællingen også tilføjet, hvilke sogne der var indtastede og korrekturlæst. På den måde blev det let at se, hvilke sogne der ikke var korrekturlæst.

Mange sogne er blevet korrekturlæst, men ikke alle blev korrekturlæst inden den fastsatte deadline. Disse rettelser er derfor ikke med på cd-rommen, men vil selvfølgelig blive medtaget i andre udgaver og på internettet.

Færdiggørelsen

For at engagere indtasterne i at nå målet blev der løbende gjort opmærksom på, hvor meget der på et givet tidspunkt var indtastet. Målet var at nå det til 1. februar, og den 1. marts var godt 92% indtastet. Det var tidligere blevet defineret som målopfyldelse, men der var et stort ønske om at få det hele indtastet. Der er blevet gjort en stor indsats

11. <http://www.dis-danmark.dk/kipkort/>

for at nå dette mål, og de indtastere, der havde reserveret et sogn fra 1801, men endnu ikke afleveret det, blev rykket – ofte gentagne gange. Hvis de ikke afleverede – eller gerne ville men af forskellige grunde ikke kunne nå det inden tidsfristens udløb, blev disse sogne annonceret ledige, så andre kunne nå at indtaste dem. Som det fremgår ovenfor af figuren over dækningsgraden (side 27), er det hele blevet indtastet, og det har vist sig, at der var godt 934.000 personer i 1801, således at dækningsgraden for 1801 er 100,6%. I den efterfølgende artikel bliver der redegjort nærmere for befolkningstallet. Der har været ca. 230 personer involveret i projektet som indtastere og korrekturlæsere, og det er blevet anslået, at der er anvendt ca. 50.000 timer.

På den medfølgende cd-rom fremgår det, at der i 1801 var 1795 sogne eller enheder. Dette tal har under forløbet ændret sig, idet indtastninger, der hidtil har været rubriceret som fra 1803, er blevet flyttet til 1801.

Erfaringer fra 'Projekt 1801'

Efter gennemførelsen af indtastningen af hele 1801-folketællingen er der blevet gjort en del erfaringer. Den ene er, at selve planlægningen af projektet og tidsplanen holdt. Det har vist os, at det er muligt at gennemføre et sådant fælles projekt, men også at det fremover vil være nødvendigt at lave tidsplaner, der skal overholdes nøje.

Den anden store erfaring er, at ejerskabet til indtastningerne er for uklart. Som beskrevet ovenfor har det hidtil været indtaster, der ejer materialet, men det giver store problemer i forbindelse med korrekturlæsningen. Inden nye fælles indsatser bliver iværksat, vil det derfor være nødvendigt at få præciseret disse regler og rettigheder på en anden måde. Der arbejdes på at finde en løsning på dette problem, så det fremover bliver tydeligere, hvilke rettigheder man har som kildeindtaster og som modtager af indtastningerne.

Til færdiggørelsen af denne folketælling er der blevet anvendt de to indtastningsprogrammer. De har begge betydet ensartethed i indtastningen og især med WinKip ensartethed i de administrative betegnelser. Det har dog vist sig nødvendigt at få tilrettet og præciseret indtastningsvejledningen

yderligere. Der er stadig for store muligheder for fejlagtige indtastninger. Især feltet 'Husstands-/familienr' giver stadig anledning til mange forskellige indtastningsvariationer.

Endelig skal man som bruger af materialet være klar over, at der desværre stadig er fejl i materialet. Men da vi nu råder over en komplet folketælling, vil det være muligt at gå i dybden med rettelser, og dette arbejde vil fortsætte i lang tid fremover. Se næste artikel.

FT1801 cd-rommen

Med dette nummer af 'Metode & Data' følger en cd-rom med den samlede folketælling fordelt på sogne/enheder. I forhold til de afleverede indtastninger er der sket nogle forbedringer: alle poster har nu fået feltet 'Køn' udfyldt. Feltet 'Alder' er ligeledes blevet korrigeret, således at det nu kun indeholder heltal. Endelig er feltet 'Løbenr i indtastning' gjort fortløbende inden for den enkelte indtastning.

Der skal ikke installeres noget program for at kunne læse indholdet. Alle indtastningerne kan læses direkte fra cd-rommen og der kan søges direkte i indtastningerne. Indtastningerne ligger på cd-rommen som csv-filer (felterne er adskilte af ;). Det betyder, at de også kan indlæses i andre programmer, hvis man ønsker det.

På cd-rommen er der de samme søgemuligheder som på internettet, dvs. at man kan søge efter områder, se hele indtastninger og endelig søge efter personer i en eller flere indtastninger ad gangen. Når man har fundet en person, kan man nu vælge at se hele den tilhørende husstand, udskrive de valgte poster eller kopiere dem til et andet (tekstbehandlings-)program.

Der er til de enkelte funktioner en Hjælpe-menu, der forhåbentligt kan forklare de forskellige funktioner.

Folketællingen 1801 – på vej mod en forskningsressource

Af HANS JØRGEN MARKER, DDA

Den danske folketælling 1801 er blevet maskinlæsbargjort igennem Kildeindtastningsprojektet. Det resulterende datamateriale var samlet og pladseret i en tabel 19. juni 2001. Datamaterialet er nu udgivet på cd-rom og over internettet i stort set den form, i hvilken det er modtaget fra indtasterne. Denne udgave er tiltænkt genealogisk brug, og selv om den i sig selv er af stor betydning for en stor brugergruppe, er den ikke emnet for denne artikel. Lidt senere er det planen at stille materialet til rådighed for forskningsformål. Denne forskningsudgave vil blive udvidet med kodninger og normaliseringer, ligesom den også vil drage nytte af yderligere fejlretninger. Arbejdet med forskningsudgaven har stået på siden medio juni, men der resterer stadig en del.

Folketællingslisterne

Folketællingslisterne blev trykt i flere forskellige udgaver til forskellige typer af tællingsområder. For nogle meget specielle områder (som militæret i København) blev listerne håndskrevet. De væsentligste fortrykte typer var for Landdistrikter og Købstæder. De havde syv søjler:

1. I Landsogne: „Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal“, i byerne: „Gadernes Navne, Gaardenes og Husenes Nummer, saa og Familiernes Antal“
2. „Personernes fulde Navne i enhver Familie“
3. „Hvad enhver Person er i Familien“
4. „Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet“
5. „Ugivet eller givet, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand“
6. „Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af“
7. „Summa på Folketallet i hver Bye og Sogn m.v.“

Det oprindelig datamateriale

Den datamængde, som er blevet frembragt af indtasterne, repræsenterer et indtastningsarbejde på omkring 250 millioner tegn. Det svarer til sådan noget som 60 afskrifter af Bibelen. Det er altså et arbejde, som står mål med middelalderlige anstrengelser af lignende art. Arbejdet har taget otte år og involveret 211 indtastere. De har indtastet mellem 75 og 103520 poster hver. Materialet er korrekturlæst af 158 personer, som har læst mellem 75 og 44580 poster hver. Mellem indtastere og korrekturlæsere er der et vist overlap. Der er i alt 320 personer, som er direkte involverede i skabelsen af det oprindelige datamateriale.

Materialet havde oprindeligt 15 variable og 934086 poster. Danmarks befolkning var ifølge folketællingen 929001. Så grundlæggende er der en forskel mellem antal poster i datamaterialet og det oprindelige optalte befolkningstal.

Antallet af poster er ikke det samme som befolkningstallet. Nogle poster vedrører ikke en person. F.eks. 'Torvet No 113, 114, 115' i Sakskøbing, som betegnes som 'Øde pladser'. Andre poster vedrørte mere end en person, som f.eks. 'Matr. 449' af Sankt Anna Øster Kvarter i København, som var beboet af '8 fattige Arb.'. Endelig er et antal personer nævnt mere end et sted i folketællingslisterne.

Det oprindelige datamateriale har dette format (udtrykt i SQL-server)

```
[kipnr] [varchar] (6) NOT NULL ,
[kilde] [varchar] (20) NULL ,
[løbenr] [int] NULL ,
[kildehenvisning] [varchar] (25) NULL ,
[stednavn] [varchar] (100) NULL ,
[husstands_familienr] [varchar] (15) NULL ,
[matr_nr_adresse] [varchar] (80) NULL ,
[navn] [varchar] (100) NULL ,
[køn] [varchar] (3) NULL ,
[stilling_i_husstanden] [varchar] (150)
NULL ,
[alder] [varchar] (25) NULL ,
```

```
[civilstand] [varchar] (10) NULL ,  
[nr_ægteskab] [int] NULL ,  
[erhverv] [varchar] (150) NULL ,  
[kommentar] [varchar] (255) NULL
```

Kipnr, KIP-nummer er en administrativ enhed, som anvendes i Kildeindtastningsprojektet. Hver indtastningsenhed (typisk et sogn i et folketællingsår) tildeles et unikt KIP-nummer, når det tildeles en indtaster. Dette nummer følger indtastningen gennem korrekturlæsningen og i det endelige datamateriale. KIP-nummeret skaber forbindelse til de administrative databaser, hvor baggrundsinformation vedrørende datamaterialet og den overordnede geografiske information findes. KIP-nummeret er gentaget på hver post, så datamaterialets integritet opretholdes. **Kilde** er en identifikation af, hvilken kilde datamaterialet stammer fra. I nærværende tilfælde skal den altså altid være 'FT-1801'. Det er den faktisk også i 903822 tilfælde.

Løbenr, Løbenummer, er en nummerering af posterne inden for hver indtastning. Kipnr og løbenr giver tilsammen en entydig identifikation af posterne i datamaterialet.

Kildehenvisning giver en reference til indtastningsforlægget – typisk sidetal.

Stednavn stammer fra første søjle i folketællingslisten. Den indeholder landsbynavne eller lignende.

Husstands_familienr stammer fra første søjle i folketællingslisten. I denne søjle er familierne ofte nummererede inden for hver landsby eller hvert sted. I nogle af indtastningerne er dette felt dårligt eller slet ikke udfyldt. Indtastningsinstruksen i Kildeindtastningsprojektet er derfor i den senere tid blevet skærpet med henblik på at opnå en kodning af feltet, således at husstandene nummereres sekventielt inden for indtastningen, og flere familier inden for en husstand nummereres med F1, F2, F3 ...

Matr_nr_adresse er også fra den første søjle i folketællingslisten. Særlig i byerne angiver den Gade og husnummer. På landet findes ofte en meget summarisk angivelse som f.eks. 'Et Hus'.

Navn er en kildetro afskrift af anden søjle i folketællingslisten.

Køn er angivet i folketællingslisten. I forordningen var det dog foreskrevet, at når det var vanskeligt at se ud fra navnet, hvilket køn en person havde, skulle det angives¹. Jeg har dog ikke set nogen tilfælde, hvor det er sket. Vejledningen til indtasterne foreskriver, at køn skal angives, selv om folketællingslisten ikke indeholder angivelse af køn.

Stilling_i_husstanden er en kildetro afskrift af tredje søjle i folketællingslisten.

Alder er en kildetro afskrift af fjerde søjle i folketællingslisten.

Civilstand er baseret på femte søjle i folketællingslisten. Den skal indeholde en kodet angivelse af personens civilstand.

Nr_ægteskab, nummer ægteskab, er baseret på femte søjle i folketællingslisten. Den angiver antal ægteskaber som et heltal.

Erhverv er en kildetro afskrift af sjette søjle i folketællingslisten.

Kommentar indeholder indtasterens kommentarer til den pågældende post. Overordnede kommentarer til indtastningen er lagret i de administrative databaser. Hvis folketællingslistens syvende søjle indeholder kommentarer fra tælleren (hvilket forekommer), er disse kommentarer angivet her. Sådanne kommentarer er omgivet af citationstegn "".

Datarensning og kodning

Først blev der lavet en kopi af den fil, som var samlet til brug for cd-rom-udgaven. Dette skete, fordi cd-rom arbejdet og rensning og kodning måtte foregå samtidig. Arbejdskopien til rensning og kodning blev kaldt ft1801_dda. Nogle af de fejl og mangler, som blev opdaget undervejs, kom tidsnok til at kunne gavne cd-rom publikationen. Ved siden af ft1801_dda er der skabt en række nye tabeller til de værdier, som ikke findes i de oprindelige tællinger.

Ft1801_koder indeholder de kodninger, som vedrører de enkelte personer i tællingen. Den har altså en post for hver post i ft1801_dda. De to tabeller er linket på kipnr, løbenr. Ft1801_koder bliver gradvis udvidet til at rumme resultater af kodningerne efterhånden, som de bliver skabt. (Og reduceret når

1. Hans Christian Johansen: The Danish 1801 Census, Research Report 19, Danish Center for Demographic Research, Odense 2000, s. 2

fejlslagne kodningsstrategier må erkendes). For nuværende har ft1801_koder følgende felter:

```
[kipnr] [varchar] (6) NOT NULL ,  
[løbenr] [int] NULL ,  
[Alder_tal] [decimal](8, 2) NULL ,  
[Antal_personer] [int] NULL ,  
[husstst] [int] NULL ,  
[Aegtefaelle] [int] NULL ,  
[Famnum] [int] NULL ,  
[civst_kod] [int] NULL
```

kipnr og **løbenr** giver linket til ft1801_dda. **Alder_tal** indeholder personens alder som decimaltal.

Husstst vil indeholde en kode for husstandsstilling relativ til husstandsoverhovedet. Husstandsstillingskoderne styres af tabellen husstst_koder

Aegtefaelle indeholder løbenr for personens aegtefaelle.

Famnum indeholder en integer, som er familiens nummer. Den skaber link til ft1801_familier.

Civst_kod indeholder en integer, som er en civilstandskode. Civilstandskoderne styres i tabellen Civilstandskoder.

Overordnet information om familierne findes i tabellen ft1801_familier. Denne tabel har følgende felter:

```
[nummer] [int] NOT NULL ,  
[antal_personer] [int] NULL ,  
[antal_ohd] [int] NULL ,  
[foerste_person] [int] NULL
```

Nummer er en entydig identifikation af familierne. Den skaber link til ft1801_koder gennem ft1801_koder.famnum.

Antal_personer er antal poster i ft1801_koder med ft1801_koder.famnum = ft1801_familier.nummer.

Antal_ohd er antal poster i ft1801_koder med ft1801_koder.famnum = ft1801_familier.nummer, hvor ft1801_husstst = 1. Der bør være netop 1 for hver familie.

Foerste_person er laveste løbenr i ft1801_koder med ft1801_koder.famnum = ft1801_familier.nummer.

Tabellen husstst_koder indeholder felterne:

```
[Kode] [int] NOT NULL ,  
[Betegnelse] [varchar] (30) NOT NULL
```

Tabellen civilstandskoder indeholder felterne:

```
[Civilstand] [varchar] (25) NULL ,  
[Kode] [int] NOT NULL
```

Køn

Køn var ikke angivet på folketællingslisterne, men indtasterne var instrueret om at angive det alligevel. Resultatet var, at køn var angivet for 469733 poster eller lidt mere end halvdelen. I de tilfælde, hvor feltet var udfyldt, var der 11 forskellige værdier. I 468056 tilfælde var værdien enten 'M' for mand eller 'K' for kvinde. I yderligere 1194 tilfælde, som var indtastet af tyskere, var værdien 'F' for Frau. Der udestod således 464836 værdier, hvor kønnet skulle bestemmes. I princippet er det meget simpelt i de fleste tilfælde. Når en persons navn er f.eks. 'Anne Pedersdatter', er der grund til at formode, at personens køn er 'K'. Hvis personens stilling i husstanden er 'Hans Kone', er der tilsvarende grund til at antage, at kønnet er 'K'. Hvis personens erhverv er 'Corporal', er der grund til at antage, at personens køn er 'M'. Men selvom kønsbestemmelsen er enkel, tager det nogen tid at gennemlæse 464836 poster og udfylde kønnet. Det kan nemt tage mere end et arbejdsår. Og det ville være et meget trivielt år.

I stedet begyndte jeg med en analyse af fornavne – eller rettere sagt med første ord af feltet ft1801_dda.navn. Navnefeltet skulle indeholde personernes fulde navne, men der kan også stå andre ting i feltet som f.eks. en titel. Der er 10739 første ord i navnefeltet. Mange af dem har altid samme køn, som f.eks. Aage. Det er således rimeligt at antage, at alle der har første ord i navnefeltet Aage også har køn 'M'. Nogle navne har en meget stor andel med et køn som f.eks. 'Anna', der har 8735 med køn 'K' og 15 med køn 'M'. Jeg gjorde så den antagelse, at når mere end 100 gange så mange havde det ene køn som det andet, var kønnet det ene. På den måde blev antallet af ubestemte reduceret til 26481.

En tilsvarende fremgangsmåde kunne anvendes på husstandsstilling, hvor en husstandsstilling af f.eks. 'Mand' er et sikkert tegn på, at personen har køn 'M'. Efter denne procedure blev antallet af ubestemte reduceret til 18277.

Derfra blev kønsbestemmelsen gennemført ved computerunderstøttet inspektion af

enkelte værdier. Det tog en uge. I denne arbejdsangang blev mange fejlbehæftede poster fundet, ligesom en del poster, der ikke betegnede en person, blev identificeret. På det grundlag kunne værdien af ft1801_koder. Antal_personer justeres.

I materialet, som det nu forefindes, er antallet af personer med ubestemt køn 121. Det drejer sig om i alt 74 poster. Nogle af disse poster vedrører flere personer og kan efter sagens natur ikke kønsbestemmes f.eks. de ovennævnte otte fattige arbejdere. Derimod kan en post med '11 Soldater' kønsbestemmes til 'M' (i 1801). Antallet af ubestemte kan næppe reduceres yderligere.

Alder

Feltet ft1801_dda.alder er et tekstfelt. Det indeholder 745 forskellige værdier. Mange af disse var faktisk tal, men nogle var åbenlyse fejl, som f.eks. 'Husholder'. Ved kodning og rensning blev antallet af udefinerede reduceret til 685, men mellem de værdier, der blev reduceret til tal, var der 26 med en alder større end 110 år – den højeste var 778 år, hvilket må anses for usandsynligt. Disse 711 værdier blev checket i kilderne. På denne måde blev antal poster med udefineret alder reduceret til 262 repræsenterende 318 personer. Alderen må naturligvis være udefineret for en post, der omhandler '25 Negre'. Resultatet af alderskodningen er placeret i ft1801_koder.alder_tal.

Civilstand

Feltet ft1801_dda.civilstand skulle være et kodet felt, men ikke desto mindre indeholder det 61 forskellige værdier. Omkodning til de 6 værdier (Uoplyst, Ugift, Gift, Separeret, Skilt, Enke), som faktisk findes i kilden, er ukompliceret. De resulterende værdier er placeret i ft1801_koder.civst_kod.

Husstandsstilling

Feltet ft1801_dda.stilling_i_husstanden indeholder 38168 forskellige værdier. Nogle er meget mærkværdige som 'En bortrømt gevorben Soldatkone'. Nogle er relative til andre 'Deres børn' og andre er relative til husstandsoverhovedet 'Husbondens Kones Morbroder'. En gennemført kodning af husstandsstilling er således afhængig af, at familierne er identificeret. Der er dog en del betegnelser, som identificerer et husstands-

overhoved. Ved hjælp af disse (og nogle inspektioner af enkeltposter) er 170350 husstandsoverhoveder identificeret i data.

Når en person har husstandsstilling 'Hans Kone', er hun angivelig gift med den foranstående person. På den måde er 234244 ægtefæller identificeret. 233815 af dem er faktisk gift, men 429 afventer nøjere inspektion.

Efter at have kodet ægtefæller kunne 113677 personer identificeres i ft1801_koder. husst som husstandsoverhovedets ægtefælle. Med 170350 kodet som husstandsoverhoveder resterer der således 649862 poster, hvor husstandsstilling skal kodes.

Familier

Identifikationen af familier er undervejs. I kraft af en kombination af felterne ft1801_dda.kipnr, ft1801_dda.stednavn, ft1801_dda.matr_nr_adresse og ft1801_dda.husstands_familienr kunne 187900 familier identificeres. Ved at opbryde familier med mere end et husstandsoverhoved blev antallet forøget til 195513. Der resterer dog et videre arbejde på 25302 familier, som ikke har et husstandsoverhoved. Til dette formål er der igangsat en kildegennemgang af indtastninger med uoplyst husstandsstilling.

Erhverv

Feltet ft1801_dda.erhverv har værdier for 373483 poster. Der er 79916 forskellige værdier. Nogle er ganske simple som 'Møller', andre er ret komplicerede som 'Bonde og Gaardbeboer og Sognefoged, medkjelder og Kirkeværge'.

Opdeling og kodning af erhvervsfeltet er indledt, og der er fundet koder til 305430 poster, hvilket efterlader 41221 poster til det videre arbejde. Kodningen er en prækodning i den forstand, at der simpelthen er tale om at tilknytte talværdier til de betegnelser, der findes i materialet. Oversættelse af disse talværdier til en international standard er udsat til senere. Det burde være en relativt triviel opgave, såfremt standarden er brugbar.

Der er fundet op til seks erhvervsbetegnelser til en enkelt person. Det er absolut ikke sikkert, at det førstnævnte erhverv er det vigtigste. Kodningen vil derfor blive gennemført således, at alle en persons erhverv bliver kodet. Det er så op til hver enkelt fortolker, hvordan man vil behandle personer

med flere erhverv. Er en 'Husmand og Smed' en husmand og en smed eller en halv husmand og en halv smed eller måske en anden opdeling. Kilden giver ikke mulighed for at tildele relevante kvotienter til en persons forskellige erhvervsbetegnelser.

Navne

Med navnene er der ikke foretaget meget. Som ovenfor nævnt er der lavet en liste over de 10739 første ord af feltet ft1801_dda.navn. Imidlertid er der i Norge udført et betydeligt arbejde med navnestandardiseringsprogrammel. Det vil være naturligt at drage nytte af dette arbejde, da navneskikken i Danmark og Norge ligger relativt tæt på hinanden.

Tabeller

Med køn og alder rensat og kodet er det muligt at lave nogle tabeller. I Tabel 1 er en alders- og kønsfordeling for hele landet.

Pålideligheden af de angivne aldre i folketællingen har været genstand for drøftelser (se f.eks. side 17). Det ses f.eks., at antallet af personer med alderen opgivet til 40 er

Tabel 1

Sum af Antal				Hovedtotal
Alder	??	Køn		
		K	M	
0	4	96	130	230
1	7	13106	13074	26187
2	4	12549	12462	25015
3	2	11648	11667	23317
4	2	11051	10761	21814
5	6	10536	10666	21208
6	3	10448	10387	20838
7	5	9746	9885	19636
8	1	9684	9448	19133
9	8	9452	9606	19066
10	4	9601	9499	19104
11	1	8519	8770	17290
12		9095	9239	18334
13		8073	8361	16434
14	1	8554	8431	16986
15	4	9881	9316	19201
16	1	8271	8132	16404
17		6302	6195	12497
18	2	7370	7393	14765
19	2	7208	7156	14366

20	1	8916	8071	16988
21	2	8159	7895	16056
22	1	8567	7942	16510
23	1	7500	7042	14543
24	2	8996	8146	17144
25		7604	7294	14898
26		8168	7650	15818
27		6597	6525	13122
28	1	7635	7321	14957
29	2	5839	5621	11462
30		8581	7548	16129
31		5494	5478	10972
32		6815	6435	13250
33		5659	5702	11361
34		6494	6231	12725
35	1	5662	5760	11423
36	1	7637	8178	15816
37		5129	6027	11156
38		5633	6113	11746
39		4493	4680	9173
40	1	8527	7929	16457
41		4651	5113	9764
42		5382	5227	10609
43		4583	4511	9094
44		5336	5019	10355
45		5137	5686	10823
46		5579	6655	12234
47	1	4455	4886	9342
48	1	5785	5560	11346
49		4667	4704	9371
50	1	7849	7377	15227
51		4168	4612	8780
52		5349	5352	10701
53		4029	4200	8229
54		4431	4100	8531
55		3500	3627	7127
56		4410	4626	9036
57		3373	3534	6907
58		3724	3565	7289
59		2682	2814	5496
60		6312	5656	11968
61		3166	3289	6455
62		3466	3275	6741
63		3190	3129	6319
64		3489	3222	6711
65		2499	2386	4885
66		3017	2810	5827
67		2402	2324	4726
68		2610	2337	4947
69		1960	1808	3768
70		4011	3189	7200
71		1628	1596	3224
72		1678	1527	3205

73		1330	1153	2483
74		1545	1304	2849
75		1110	916	2026
76		1240	1094	2334
77		910	733	1643
78		1131	823	1954
79		756	652	1408
80		1829	1147	2976
81		668	492	1160
82	1	564	474	1039
83		408	320	728
84		503	346	849
85		378	261	639
86		280	186	466
87		184	107	291
88		138	109	247
89		99	75	174
90		135	72	207

91		54	33	87
92		44	28	72
93		31	14	45
94		23	11	34
95		21	9	30
96		20	17	37
97		6	5	11
98		14	3	17
99		12		12
100		5		5
101		4	2	6
102		1	2	3
103		1	1	2
105		1	1	2
111			1	1
(Tom)	47	96	175	318
Hovedtotal	121	47135	46244	933923
		4	8	

betydelig større end antallet på årgangene før og efter. Der er altså en tydelig gruppering af aldrene omkring runde tal ved de 40.

Hvis man opdeler personerne efter alder under 20 og over 20, samt efter sidste ciffer i alder, ser man i Tabel 2, at for aldersgruppen indtil 20 år er der ikke nogen stor tendens til

gruppering om sidste ciffer nul. Derimod ser tendensen ud til at være meget tydelig for aldersgruppen fra 21 og opefter.

Da regionaliseringsvariable er til stede i de administrative databaser, er det også muligt at lave en tabel over købstadsbefolkningen (Tabel 3). Meget få af købstæderne har præcis

Sidste ciffer										
Gruppe	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Alle	106266	99985	105472	92555	97997	92262	98810	79331	86401	74296
Indtil 20	36097	43480	43342	39751	38799	40409	37242	32133	33898	33432
Over 20	70169	56505	62130	52804	59198	51853	61568	47198	52503	40864

Tabel 2

Landsdel							
Interval		Andre Øer	Nordjylland	Sjælland	Vestjylland	Østjylland	Hovedtotal
5.000-5.999	Samlet befolkning	5783	5578	5295			16656
	Antal byer	1	1	1			3
4.000-4.999	Samlet befolkning					8665	8665
	Antal byer					2	2
3.000-3.999	Samlet befolkning					3476	3476
	Antal byer					1	1
2.000-2.999	Samlet befolkning	2436			2380	2398	7214
	Antal byer	1			1	1	3
1.000-1.999	Samlet befolkning	13553	2112	11903	3015	2982	33565
	Antal byer	10	2	8	2	2	24
0-999	Samlet befolkning	6151	2746	6094	2516	2579	20086
	Antal byer	10	4	10	4	5	33
Samlet befolkning		27923	10436	23292	7911	20100	89662
Samlet antal byer		22	7	19	7	11	66

Tabel 3

Tabel 4

Amt	Landsdel	befolkning	Areal	Befolkningstæthed
Bornholm	Andre Øer	13583	560	24,3
Maribo	Andre Øer	46676	1726	27,0
Odense	Andre Øer	56028	1769	31,7
Svendborg	Andre Øer	49202	1551	31,7
Aalborg	Nordjylland	39062	2916	13,4
Hjørring	Nordjylland	43259	2797	15,5
Thisted	Nordjylland	28288	1761	16,1
Frederiksborg	Sjælland	40189	1336	30,1
Holbæk	Sjælland	44789	1696	26,4
København	Sjælland	23946	1146	37,9
Præstø	Sjælland	49631	1664	29,8
Roskilde	Sjælland	19505		
Sorø	Sjælland	38407	1444	26,6
Ribe	Vestjylland	31243	2997	10,4
Ringkøbing	Vestjylland	38338	4597	8,3
Viborg	Vestjylland	38668	2996	12,9
Aarhus	Østjylland	20634	2476	18,5
Randers	Østjylland	42882	2416	17,7
Skanderborg	Østjylland	25272		
Vejle	Østjylland	33453	2310	14,5

de samme folketal i denne tabel, som de har i den oprindelige publikation. Der er dog altid tale om minimale afvigelser, oftest kun på et par personer.

En anden tilsvarende mulighed er en tabel over landbefolkningen, som ses i Tabel 4.

Det videre arbejde

Som det nok er fremgået ovenfor, resterer der endnu en del, inden materialet er klar til forskningsbrug. Det er imidlertid planen at få dette arbejde gennemført hurtigt, således at et

materiale kan frigives til sekundæranalyse. Materialet vil derfor blive frigivet, længe inden det er perfekt. Den efterfølgende dialog med brugerne må bidrage til at forbedre materialet.

I Norge har det haft meget stor betydning for forskning og undervisning, at folketællingen 1801 i en årrække har eksisteret i maskinlæsbar form. Det er vores håb, at den danske forskning og undervisning på tilsvarende måde vil få glæde af den danske kildeudgave, som nu foreligger.

English Summary

By ULLA ANDERSEN, DDA

For a number of years the Danish Data Archives has participated in the Source Entry Project, which is a co-operation between the archive and a large number of people engaged in source entry on a voluntary basis. The purpose of the project is to create machine readable editions of Danish administrative sources with information on individuals. An important prerequisite for the project has been that these sources present a special popular interest because they are of crucial importance in the field of genealogy. The same sources, however, are also a central raw material for historical demography, which since the DDA was established has contributed to the holdings of the archive.

Owing to the nature of the Source Entry Project, there is a considerable spreading of the efforts on various sources. Parts of all the Danish censuses until 1916 as well as church registers and other sources have been entered. For all users, however, genealogists as well as demographers, there has been a strong wish to get access to complete machine readable sources.

Such a partial objective has now been reached with the 1801 Census, which is now available in machine readable form covering the entire country. There are several reasons for choosing to give priority to this census. First, it has played a role that it is now 200 years since the census was carried out, but what is more interesting is that the 1801 census is the only census which contains name lists from the entire dual-monarchy Denmark-Norway. The Norwegian part of the 1801 census has been available in machine readable form for decades. The Schleswig-

Holstein part (which was carried out in 1803) is being dealt with in the source entry project and is expected to be completed in 2003.

This special issue of *Metode & Data* deals with the completion of the machine readable source edition of the 1801 census. The issue contains four articles:

Ole Degn's article deals with the background and completion of the 1801 census in a historical perspective. *Hans Chr. Johansen* describes the research resources and possibilities contained in the census material. Partly what could be made on the basis of the originally published material, and partly what expectations one may have to the complete machine readable edition. *Nanna Floor Clausen* describes the Source Entry Project, which has produced the source edition, and finally, *Hans Jørgen Marker* describes the process of achieving a final, cleaned version of the data.

The machine readable version of the 1801 census is an important result for us all. There is every reason to thank all those who have contributed to the completion of the project. Hans Jørgen Marker mentions that 320 people have been directly involved in data entry and proof-reading. In addition to this, a large number of people, voluntary and professional contributors, have been involved in the 1801 project and in the Source Entry Project in general. It is no exaggeration to say that this has been an effort by the people for the people.

We hope that the Danes will find the result presented in this issue and on the CD-ROM useful.

Dansk Data Arkiv (DDA):

DDA er landsdækkende arkiv for edb-læsbare, samfundsbeskrivende forskningsmaterialer med relevans for en bred vifte af politiske, sociale, økonomiske, historiske og medicinske fagområder. Sammen med Rigsarkivet, landsarkiverne i København, Odense, Viborg og Åbenrå samt Erhvervsarkivet i Århus indgår DDA i gruppen Statens Arkiver, der ledes af rigsarkivar, dr. phil. Johan Peter Noack.

Medarbejdere i DDA:

Ulla Andersen
Steffen Bøgh
Nanna Floor Clausen
Carsten Ernst
Anne Sofie Fink
Solveig Gjaldbæk
Anette Gulbæk
Birgitte Grønlund Jensen
Jan Jensen
Henning Lauritsen
Jette Strand Madsen
Hans Jørgen Marker
James McCorkindale
Martin Hother Nielsen
Anders Pedersen
Lene Wul Pedersen
Søren Hviid Pedersen
Knud Petersen
Heidi Wittendorff Sørensen
Jens Wagner
Allan Wermuth